

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

ΠΕΡΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΩΝΙΑΣ·

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ & ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ·

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.

PLUTARCHUS

De SUPERSTITIONE ;

XENOPHONTIS

SOCRATES ET ALCIBIADES

De PROVIDENTIA ;

PLATONIS

ALCIBIADES SECUNDUS

De NUMINE ORANDO.

GLASGUAE:

IN AEDIBUS ACADEMICIS

Excudebat ROBERTUS FOULIS, Academiae

Typographus. MDCC XLIV.

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

PLANTATION

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Περὶ

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

Superstitione Libellus.

Graece & Latine.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Περὶ

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ.

ΤΗΣ περὶ θεῶν ἀμαθίας καὶ ἀγ-
 νοίας ἄθους ἐξ ἀρχῆς δίχα ῥυ-
 εΐσης, τὸ μὲν, ὥσπερ ἐν χωρίοις
 τισὶ κληροῖς καὶ ἀνιτύποις, ἤθεσι τὴν
 ἀθείτητα, τὸ δὲ, ὥσπερ ἐν ὑγροῖς καὶ ἀ-
 παλοῖς, τὴν δεισιδαμονίαν ἐμπεποίηκεν.
 ἅπαντα μὲν ἔν κρίσις ψαδῆς, ἄλλως τε
 καὶ ἢ περὶ ταῦτα μοχθηρὸν, τῇδε καὶ
 πάθος πρόσεσι μοχθηρότερον. πάντων γὰρ
 πάθος ἔοικεν ἀπάτῃ φλεγμάνουσα εἶναι·
 καὶ καθάπερ αἱ μετὰ τραύματος ἐκβολαί,
 καὶ ἄρθρων, ὅπως αἱ μετὰ πάθους δια-
 στροφαὶ τῆς ψυχῆς χαλεπώτεραι. ἀ-
 τόμους τίς οἶε καὶ κενὸν ἀρχαῖς εἶναι καὶ
 ὅλων;

PLUTARCHUS

DE

SUPERSTITIONE.

IN SCITIA deorum atque ignorato jam inde ab initio in duos quasi rivos dimanans, ab una parte in duris ac refractariis ingeniis tanquam in aspero solo impietatem, quae nullos putat esse deos, ab altera veluti in molli ac tenero solo superstitionem animis lenibus ingeneravit. Est quidem omnis falsa opinio, maximè de talibus rebus, perniciofa : cùm verò animi perturbatio adjungitur, perniciosissima existit. Omnis enim animi perturbatio, instar morbi est cum inflammatione conjuncti. et sicut luxationes artuum humani corporis accedente vulnere : ita animi errores perturbatione comitante periculosiores sunt. Putat aliquis individua corpuscula et inane universi esse prin-

4 PLUTARCHUS

cipia: falsa est opinio; sed ulcus non gignit, neque palpitationem, neque dolorem lancinantem. Opinatur aliquis divitias summum esse bonum: hic error venenatus est, animam depascitur, ab alienatque, dormire non patitur, identidem excitulat, de saxo praecipitat, strangulat, libertatem adimit. Sunt rursus qui virtutem et vitia corpori adsignant: foedus profectò hic error, non tamen dignus deploratione et lamentis. Aliae quaedam sententiae sunt ac opiniones, ut

*O misera virtus, verbà tu cum sis, ego
Tantum rei navavi operam tibi,--O-*
missa divitias largiente injustitia, et omnis voluptatis feraci intemperantia huiusmodi opiniones cum deplorandae sunt, tum indignè ferendae, quia ubi animo insunt, ibi multos morbos multasque perturbaciones vermium instar ac lumbricorum ingenerant. Proinde, ut de iis dicam de quibus institutus est nobis sermo vitiis, impietas pravè sentiens nihil esse beatum, nihil interitus expers, animo quendam videtur stuporem inducere negatione numinis,

De SUPERSTITIONE. 3

ὄλων; ψάδης ἢ ὑπόληψις, ἀλλὰ ἕκτος
 ὁ ποιῇ, ὅδε (φουλμόν, ὅδε ὀδύνην) ταράτ-
 τουσιν. ὑπολαμβάνει τις τὸν πλεῖστον
 ἀγαθὸν εἶναι μέγιστον; τὸ τοῦ φεῦδος
 ἰὸν ἔχει, νέμεϊ τὴν ψυχὴν, ἐξέστησιν, ἢ
 ἐὰν καθάδδεν, οἷσρων ἐμπύπλησιν, ὥθει
 κατὰ τῶν πειρῶν, ἄλχει, τὴν παρήσσι-
 αν ἀφαίρειται. πάλιν, οἷονταί τινες εἶ-
 ναι σῶμα τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν κακίαν;
 ἀχρὸν ἴσως τὸ ἀγνόημα, θρήνων δὲ ἢ
 ὀδυρμῶν ἢ ἄξιον. ἀλλὰ τινὲς εἰσι τοιαύ-
 ται κρίσεις ἢ ὑπολήψεις. Ὡς τλήμων ἀρε-
 τῇ λόγος ἄρα ἦδα, ἐγὼ δὲ ὡς ἔρπον (εἰ
 ἦσκον, ἀφείς τὴν πλεῖστον ἀδικίαν, ἢ
 τὴν γόνιμον ἀπάσης ἡδονῆς ἀκολασίαν.
 ταύτας ἄξιον εἶναι οἰκίσσειν ὁμῶς ἢ δυσχε-
 ρῆναι, ὅτι πολλὰ νοσήματα ἢ πάθη,
 καθάπερ δολῆς ἢ χλώληας, ἐν τίκτεσι
 ταῖς ψυχαῖς παρῆσαι. ἔκταν ἢ περὶ ὧν
 ὁ λόγος, ἢ μὲν ἀθεότης, κρίσεις ὅσα φαν-
 ῃ τῷ μηδὲν εἶναι μακάριον ἢ ἀφθαρτον,
 εἰς ἀπάθειαν τινὰ δοκεῖ τῇ ἀπιστίᾳ τῷ

6 PLUTARCHUS

Δείν περιφέρειν, ἢ τέλος ἐστὶν αὐτῇ τῷ
 μὴ νομίζειν θεός, τὸ μὴ φοβεῖσθαι. τὴν
 δὲ δεισιδαμονίαν ἢ μὴνύει τῆνομα, δό-
 ξαν ἐμπαθῇ ἢ δέος ποιοιτικὴν ὑπόληψιν
 ἦσαν ἐκλαπεινῆλος καὶ (υἱ)ρίβουλος τὸν
 ἄνθρωπον, οἰόμενον τ' εἶναι θεός, εἶναι
 δὲ λυπηρὲς ἢ βλαβερὲς. ἔοικε γὰρ ὁ μὲν
 ἄθεος, ἀκίνητος εἶναι πρὸς τὸ θεῖον· ὁ
 δὲ δεισιδάμων, κινούμενος ὡς ἔ' προσήκει,
 διασφραδῶν. ἢ γὰρ ἄγνοια τῷ μὲν ἀπι-
 εῖαν τῷ ὠφελῆντος ἐμπεποίηκε, τῷ δὲ ἢ
 δόξαν ὅτι βλάβη προσέθεικεν. ὅθεν ἢ
 μὲν ἀθεότης λόγος ἐστὶ διεφασμένος· ἢ
 δὲ δεισιδαμονία πάθος ἐκ λόγου ψαδὺς
 ἐγγεγνημένον. ἀχρὰ μὲν δὴ πάντα τὰ
 ψυχῆς νοσήματα ἢ πάθη, τὸ δὲ γαῦρον
 ἐνίοις ὁμῶς ἢ ὑψηλὸν ἢ διηρμένον ἐνε-
 σιν ὑπὸ κηφότητος, δραστηρίῳ δὲ ὁρμῆς
 ἔδεν (ὡς ἔπος εἰπεῖν) ἀπεσέρη. ἀλλὰ
 τῷτο δὴ ἢ τὸ κοινὸν ἔκκλημα πάντος
 πάθος ἐστίν, ὅτι ταῖς πρακτικαῖς ὁρμαῖς
 ἐκβιαζόμενα, καλεπείγῃ ἢ (υἱ)ρίν τὸν
 λογισμὸν.

De SUPERSTITIONE. 7

nis, finisque non credendi deum esse, est metu vacare. Superstitionem Graeci deis-daemoniam nominant: qua voce intelligitur opinionem de diis esse turbulentam, ac timorem incutere homini, quem consternat et deprimit, existimantem quidem esse deos, sed eos acerbos damnososque esse putantem. Ac videtur is qui nullos putat esse Deos (quem impii voce intelligi volumus) nihil moveri numinis mentione: superstitiosus autem moveri quidem, sed perversè. illi enim ignoratio ne credat esse quod prodest confert. huic, idipsum ut credat esse damnosum. Ergo impietas opinio est falsa, superstitio affectus animi ex errore ortus. Turpes quidem sunt omnes animi morbi, foeda omnia ejus vitia. tamen alacritas quaedam et elatio animi adest ob levitatem, neque impetui ad agendum quicquam ferè decedit. hoc commune omnium animi perturbationum crimen est, quòd ad agendum vi quadam incitant, rationemque urgent et circumscribunt.

8 PLUTARCHUS

scribunt. Solus metus, cum non minus quam audacia rationis sit expers, vacuitatem rationis habet segnem, ociosamque et perplexam, animumque perturbat et vincit territum: uno metum deima, quasi ligamentum, Graeci dixerunt. Neque vero ullus meritis est qui perinde ab agendo abducatur et haesitare cogatur, atque superstitio. Non metuit à mari sibi qui non navigat: non bellum, militiae exfors, non latrones timet qui domi se continet, non sycophantam pauper, non invidiam plebeius, non terraemotum in Gallia, non fulmen in Aethiopia formidatur. qui deos metuit, omnia metuit, terram, mare, aërem, coelum, tenebras, lucem, rumorem, silentium, somnium. Obliviscuntur herilium minarum servi dormientes, qui in compedibus sunt, iis vincula somnus allevat: inflammationes, vulnera, saeva carnis et serpentina ulcera, doloresque acerrimi somno mitigantur.

Morbi levamen suave et oblectatio

Jucunda, somne, quam tempestive mihi

Nunc obtrixisti. inquit ille. Hoc dicere

non

De SUPERSTITIONE. 9

λογισμον. μόνος δὲ ὁ φόβος ἔχ' ἥτιον
ὢν τόλμης ἐνδεής ἢ λογισμῷ, ἀπρακτικόν
ἔχει καὶ ἀπορον καὶ ἀμήχανον τὸ ἀλόγι-
σον· ἢ καὶ δαῖμα καὶ τάρβος αὐτῷ τὸ συν-
δεόν ὁμῶς τὴν ψυχὴν καὶ ταρατλὸν ὠνό-
μασαι. φόβων δὲ πάντων ἀπρακτικώτατος
καὶ ἀπορώτατος ὁ τῆς δεισιδαιμονίας. καὶ
φοβεῖται θάλασσαν ὁ μὴ πλέων, καὶ δὲ
πόλεμον ὁ μὴ στρατιώμενος, καὶ δὲ ληστὰς
ὁ οἰκιστὴς, καὶ δὲ τυχοφάνειαν ὁ πέννης, καὶ δὲ
φθόνον ὁ ιδιώτης, καὶ δὲ πεισμὸν ὁ ἐν Γα-
λάταις, καὶ δὲ κεραυνὸν ὁ ἐν Αἰθίοφιν· ὁ
δὲ θεὸς δειδιῶς, πάντα δέδωκε, γῆν, θά-
λασσαν, αἶρα, ὕραν, κράτος, φῶς,
κλήδονα, ζωὴν, ὄνειρον. οἱ δὲ οἱ καὶ
δεισόντες ἐπιλανθάνον) καθάδοντες, τοῖς
πεδητάς ἐπελαφρύνει τὸν δεσμὸν ὁ ὕπ-
νος, φλεγμαίνει περὶ τραύματα, καὶ νο-
μαὶ (αρκὸς θηριώδεις, καὶ περιωδυνίαι
κοιμωμένων ἀφίστανται. Ω φίλον ὕπνε
δέλγῃσιν ἐπίνεσον νόσον, Ὡς ἡδὺ μοι
προσῆλθες ἐν δέον τί γε. τὺτο καὶ δι-
δωσιν

δωσιν εἶπαι ἡ δεισιδαμονία. μόνη γάρ
 ὡς ἀνένδεον πρὸς τὸν ὕπνον, ὅδε τῇ ψυ-
 χῇ ποτὲ γυν δίδωσιν ἀναπνεῦσαι καὶ
 ἀναθαρρῆσαι, τὰς πικρὰς καὶ βαρεῖας
 περὶ τῷ θεῷ δόξας ἀπωσαμένη. ἀλλ'
 ὥσπερ ἐν ἀσειβῶν χώρῳ, τῷ ὕπνῳ τῆς δεισι-
 δαμόνων, εἰδωλα φρικώδη καὶ τεράστια φαρ-
 μακῶν, καὶ ποινὰς τινὰς ἐγείρουσα καὶ τρο-
 βῶσα τὴν ἀθλίαν ψυχὴν, ἐκ τῆς ὕπνων
 ἐκδιώκει τοῖς ὀνείροις, μασιζομένην καὶ κο-
 λαζομένην αὐτὴν ὑφ' αὐτῆς, ὡς ὑφ' ἐτέρης,
 καὶ δεινὰ προσάγμαλα καὶ ἀλλόκοτα λαμ-
 βάνουσιν. εἴτ' ἐξαναστάντες καὶ κατεφρόνη-
 σαν, ὅδε ἐγέλασαν, ὅδε ἠόθησαν ὅτι τῆς
 παραξάντων ὅδε ἦν ἀληθινόν, ἀλλὰ (χι-
 ᾶν φάγοντες ἀπάτης ὅδε κακὸν ἐχέ-
 σης, ὑπερξαπατῶσιν ἑαυτοὺς καὶ δαπα-
 νῶσι καὶ ταρατῆουσιν εἰς ἀγύρτας καὶ γό-
 ηλας ἀνθρώπους ἐμπροσθέντες, λέγοντας,
 Ἀλλ' εἴτ' ἐνυπνὸν φάντασμα φοβῇ χθο-
 νίας θ' ἑκάτης κῶμον ἐδέξω, τὴν περι-
 μάκλειαν καλὰ γραῦν, καὶ βάπτισον
 (εἰαυτὴν

De SUPERSTITIONE. II

non finit superstitio. soli huic nullae sunt per somnum induciae, neque unquam quiescere animum patitur, neque se colligere eum, acerbis et molestis de numine opinionibus dimotis: sed veluti in impiorum regione in somno superstitioforum simulacra terribilia, et visa monstrosa feruntur: et superstitio semper poenas quasdam exercens, miseramque agitans animam somniis somno exturbat, à seipsa tanquam ab alio aliquo excarnificatam, durisque et absurdis parentem mandatis. Postquam evigilaverunt, non contemnunt somnia sua, neque rident aut delectantur eo, quod nihil eorum quibus turbati fuerunt verum sit: sed umbram fugientes fraudis innoxiae, revera sese decipiunt, ac conturbant, sumtusque faciunt in agyras atque impostores incidentes, qui eis sic dicant:

Si te nocturna visa tenuerunt,

Hecatesve commessatio terrenae:

vetulam voca quae pristino adfidet, et
mari

12 PLUTARCHUS

mari corpus merge tuum, ac per totum diem humi deside.

Hui, quàm mala invenistis Graeci barbara.

coeno contaminari, desiderare in sterquilinio, sabbatum servare, projicere se in faciem, turpiter sedere, ritu alieno adorare superstitionis causa jubentes. Qui videbantur legitimam conservare musicam, ii iusto ore citharoedos canere jubebant. Nos quoque postulamus, ut recto et iusto ore deum invocetis : neque in hostia quidem examinetis an pura sit et recta lingua, interim verò vestras ipsorum linguas pervertentes et inquinantes, absurdis nominibus ac barbaricis vocibus foeditis ac pervertatis divinam atque à majoribus acceptam religionis auctoritatem. In comoedia quidam adversus eos qui spondas auro argentove obducerent, non ineleganter dicit, non debere eos sibi ipsis somnum sumtuosum facere, quem solum gratis dii nobis largirentur. idem possis superstitioso dicere, Somnum dii nobis

Σεαυτὸν εἰς θάλασσαν, καὶ καθίσας ἐν
 τῇ γῇ διημέρῃσον. Ὡ βάρβαρ' ἐξάρων-
 τες Ἕλληνες κατὰ τῇ δεισιδαιμονίᾳ,
 πηλώσεις, καλαβορβορώσεις, βιββάλισ-
 μὺς, ῥίψεις ἐπὶ πρῶσωπον ἀγχαῖς,
 πρῶσκαθίσεις, ἀλλοκότους πρῶσκυνήσεις·
 δικαίῳ τῷ σόματι τὺς καθαρωδὺς ἐκέλδ-
 ον ἄδειν οἱ τὴν νόμιμον μυσικὴν σῶζεν
 δοκῶντες· ἡμεῖς δὲ τοῖς θεοῖς ἀξιώμεν
 ὀρθῶ τῷ σόματι καὶ δικαίῳ πρῶσδ' ἔχειν,
 καὶ μὴ τὴν ἐπὶ τῷ σπλάγχχνῳ μὲν γλῶτ-
 ταν, εἰ καθαρὰ καὶ ὀρθή, (κοπεῖν, τὴν δὲ
 αὐτῇ διασρέφοντας καὶ μολύνοντας, ἀτό-
 ποις ὀνόμασι; καὶ ῥήμασι βαρβαρικοῖς
 καλαιχύνειν καὶ παρανομεῖν τὸ θεῖον καὶ
 πάτριον ἀξίωμα τῆς ἀσεβείας. Ἀλλ'
 ὅγε κωμικὸς ἔκ ἀηδῶς εἰρηκὲς πρῶς
 τὺς καλαχρυσῆνας τὰ κλινίδια καὶ κα-
 ταρβυρῆνας, ὅτι μόνον ἔδωκαν ἡμῖν οἱ
 θεοὶ πρῶκα τὸν ὕπνον· τί καὶ τῦτο πο-
 λυτελὲς σεαυτῷ ποιεῖς; ἔστι δὲ καὶ πρὸς
 τὸν δεισιδάμονα εἰπεῖν ὅτι τὸν ὕπνον

οἱ θεοὶ λήθην κακῶν ἔδοσαν ἡμῖν, καὶ
αἰάπασιν· τί τῷτο κολασήριον (αὐτῷ
ποιεῖς ἐπίμονον καὶ ὀδυνηρὸν, τῆς ἀθλίας
ψυχῆς εἰς ἄλλον ὕπνον ἀποδράναι μὴ
δυναμένης; Ὁ Ἡράκλειτός φησι τοῖς
ἐγρηγορόσιν ἓνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι,
τῷ δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀ-
ποσρέφειν· τῷ δὲ δεισιδαίμονι κοινὸς
ὑδαῖς ἐστὶ κόσμος. ὥστε καὶ ἐγρηγορῶς τῷ
φρονῶντι χρῆται, ὥστε κοιμώμενος ἀπαλ-
λάττει τὴν ταρατήριον, ἀλλ' ὀνειρώττει
μὲν ὁ λογισμὸς, ἐγρηγορε δὲ ὁ φόβος ἀ-
εὶ, φυγὴ δὲ ἔκ ἐσιν, ὃ δὲ μέλασάσις. ἦν
φοβερὸς ἐν Σάμῳ Πολυκράτης τύραννος,
ἦν ἐν Κορίνθῳ Περίανδρος, ἀλλ' ὃδαῖς
ἐφοβεῖτο τῆς μέλασας εἰς πόλιν ἐλθ-
θεῖσαν καὶ δημοκράτειν· ὁ δὲ τὴν τῷ
δεῶν ἀρχὴν ὡς τυραννίδα φοβόμενος
(κυθρωπὴν καὶ ἀπαράτητον, πῶς μέλασῃ,
πῶς φυγῇ, ποῖαν γῆν ἄθεον ἄρῃ, ποῖαν
θάλασσαν; εἰς τί καλαδὺς τὴν κόσμου
μέρος, καὶ ἀποκρύψας (αὐτὸν, ὃ ταλαί-
παρε,

De SUPERSTITIONE. 15

dii nobis dederunt requiem et oblivionem laborum : cur tu eum tibi perpetuum redigis tormentum ac dolores miserae animae eo excitas, quae alium ad quem confugiat somnum non habet ? Heracleiti est, vivis unum esse et communem omnibus mundum, dormientium quenque in peculiarem divertere. Superstitioso autem nullus est communis mundus, nam neque vigilans ratione recta utitur, neque ab eo quod ipsum perturbat, somna liberatur. sed dormit ratio, semper vigilat metus, fuga mali aut requies nulla datur. Terribilis fuit Sami tyrannus Polycrates, Corinthi Periander. nemo tamen hos timuit qui in liberam et populari forma constitutam civitatem secessisset. Qui verò deorum imperium tanquam tyrannidem metuit tetricam et nexorabilem, quò concedat, quò fugiat, quam terram dei expertem, quod mare inveniat ? in quam mundi partem penetrabis, ibique te abscondens, effugisse te deum

putabis miser ? Lex servis hoc largitur, ut libertate desperata vendi se postulent, aequioreque domino praesentem mutent. Superstitio deorum mutationem non relinquit, neque inveniet deum quem non formidet, qui paternos et natalicios timet, qui Servatores et Propicios metuit, horretque eos, à quibus petimus divitias, copiam, concordiam, pacem, et verborum factorumque optimum successum. Jam isti servitutem pro calamitate habent, referuntque isthaec :

Gravis viro, gravis est mulieri calamitas,

Servire sub dominis parum felicibus.

Quanto deteriorem putatis esse eorum sortem, qui metuunt quos evitare, à quibus profugere vel transire non licet ? Arae sunt ad quas confugere tutò servus possit, multa sunt, quae à latronibus non violantur templa, et qui hostem fugit, simulacrum aut fanum tenens animum recipit. Superstitiosus haec maximè timet
et

De SUPERSTITIONE. 17

παρε, πισάσεις ὅτι τὸν θεὸν ἀποπέ-
 φάγας; ἔστι καὶ δόλοισ νόμος ἐλαθερίαν
 ἀπογῆσι, παρᾶσιν ἀγένομα, καὶ δεσπότην
 μέλαβάλλειν ἐπιεικέστερον· ἡ δὲ δεισιδαί-
 μονία, θεῶν ἀλλαγὴν ἐδίδωσιν, ὅδ' ἔστιν
 ἄρεϊν ὃν ἐ φοβήσῃ θεὸν, ὁ φοβύμενος
 τὴς παλῶν καὶ ἡμεθλίας, ὁ φρίτλων τὴς
 (ωτῆρας καὶ τὴς μελιχίας, τρέμων καὶ
 δεδοικώς παρ' ὧν ἀγέμεθα πλῆτον,
 ἀπορίαν, ὁμόνοιαν, εἰρήνην, ὄρθωσιν λό-
 γων καὶ ἔρῳν τῶν ἀρίστων. εἴτα ὕτοι τὸ
 δευδαῖν ἀτύχημα ἡγῶν), καὶ λέγῃσι,
 Δεινήτις ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ (υμφορὰ, Δέ-
 λης ἡμέδα, δεσπότης τε δυσυχῆς Λα-
 βῆν. πῶς δὲ δεινότερον οἶεαδὲ πᾶσ-
 χειν αὐτὴς, ἀνεκφάκῃς, ἀναποδράσας,
 ἀναποσάτας; ἔστι δὲ λῶ φάξιμος βω-
 μος, ἔστι καὶ λησᾶς ἀβέβηλα πολλὰ τῶν
 ἱερῶν· καὶ πολεμίας φάγοντες, ἀν ἀ-
 γάλματος λάβων) ἡ ναῦ, θαρρῶσιν· ὁ
 δὲ δεισιδαίμων ταῦτα μάλισα φρίτλει
 καὶ φοβεῖται καὶ δέδοικεν, ἐν οἷς οἱ φοβύ-

μῦθοι τὰ δεινότατα τὰς ἐλπίδας ἔχουσι·
 μὴ ἀποσῶν τὸν δεισιδύμονα τῷ ἱε-
 ρῶν· ἐνταῦθα κολάζει) καὶ τιμωρεῖται·
 τί δὲ μακρὰ λέγειν, πέρας ἐστὶ τῷ βίῃ
 πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ θάνατος· τῆς δὲ δει-
 σιδαμονίας, ὃδ' ἕτος ἄλλ' ὑπερβάλλει
 τὴν ὄρεν ἐπέκεινα τῷ ζῆν, μακρότερον
 τῷ βίῃ ποιεῖσα τὸν φόβον, καὶ συνάψισα
 τῷ θανάτῳ κακῶν ἐπίνοιαν ἀθανάτων·
 καὶ ὅτε παύει) πραγμάτων, ἀρχεῖται
 δοκῶσα μὴ παυομένων. ἅδ' οὖν τινὲς ἀνοί-
 γουσι) πύλας βαθεῖαι, καὶ πόσιμοι πυρὸς
 ὁμῶς καὶ συγὸς ἀπορρώγεις ἀναπείλυνου),
 καὶ (κότος ἐφήπλω) πολυφάντασον, εἰδώ-
 λων τινῶν χαλεπὰς μὲν ὄψεις, οἰκίρας
 δὲ φωνὰς ἐπιφερόντων. δικασαὶ δὲ καὶ κο-
 λασαὶ, καὶ χάσματα καὶ μυχοί, κακῶν
 μυρίων γέμοντες. ὕτως ἡ κακοδαύμων
 δεισιδαμονία, καὶ δεῶ τὸ μὴ παθεῖν ἐκ-
 πέφυκτο, ἀφυλάκτῳ προσδοκᾷ αὐτῇ
 πεποίηκε. τέτων ὕδεν τῇ ἀθείᾳ περὶ
 εἶναι· ἀλλ' ἡ μὲν ἄγνοια χαλεπὴ, καὶ τὸ
 παρο-

De SUPESTITIONE. 19

et expavescit, in quibus spem habent repositam qui extremorum malorum sunt in metu. Noli avellere templo superstitiosum: ibi enim punitur atque excruciat. Quid multis? Omnibus hominibus vitae finis est mors: superstitioni ne ea quidem. profert enim haec suos terminos ultra vitae exitum, metumque vita diuturniorem facit, annectitque morti maiorem cogitationem immortalium, etiam tum cum solvitur malis, ingredi se putans in mala nullum habitura finem. Orci nescio-cujus portae aperiuntur profundae, et fluvii simul ignis, stygisque panduntur rivi, tenebraeque obducuntur visis multis refertae simulacrorum adspectu terribilium, ac voces horrendas emittentium. tum iudices et carnifices, hiatusque et penetralia malis infinitis plena. Ita infelix superstitio id ipsum quod non patiendo effugit, expectando sibi calamitosum reddit. Nihil horum est in impietate. sed ignoratio damnosa, magnaue animae calamitas

calamitas est caecutire in tantis rebus, quae noticiam Dei, de multis mentis oculis longe lucidissimum excaecat. sed, sicuti dixi, perturbationes animi, ulcera tumultus, et servitus opinionem deorum sequuntur. Musicam ait Plato concinnitatis opificem hominibus a diis datam, non luxus gratia et pruritus aurium: sed quoniam animi circuitiones turbulentae et vagae in corpore Musae et gratiae inopia, saepenumero incontinentia et errore luxuriant: ut rursus in ordinem ejus opera redigi possint. nam, ut Pindarus ait,

*Quaecunque Jupiter non dilexit,
Perturbantur vocem Pieridum audientia:*

etenim efferantur, et indignantur. quomodo tigres aiunt circumsonantibus tympanis in rabiem agi, ita ut ad extremum seipsas dilanient. Minus igitur mali iis est, qui ob surditatem Musicam prorsus
non

De SUPERSTITIONE. 21

παρορᾶν, ἢ τυφλώτειν περὶ τηλικαῦτα,
 Συμπορὰ μεγάλη ψυχῆς, ὥσπερ ὁμμά-
 των πολλῶν τὸ φανώτατον ἢ κυριώτα-
 τον ἀπεισθεσμένης τὴν τῷ θεῷ νόησιν·
 ταύτῃ δὲ ἐμπαθεῖς (ὥσπερ εἶρηαι) καὶ
 ἐλκῶδες, ἢ παρακλικὸν ἢ καλᾶδεδνλω-
 μένον ἄθυσ ἢ πρῶσσει τῇ δόξῃ. μουσικὴν
 φησιν ὁ Πλάτων, ἐμμελείας ἢ ἀρρυθμί-
 ας δημιουργόν, ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν ἢ
 τρυφῆς ἕνεκα ἢ κήσεως ὧτων δοθῆναι,
 ἀλλὰ τὸ πρὸ τῆς ψυχῆς περιόδων ἢ
 ἀρμονιῶν ταραχῶδες ἢ πεπλανημένον
 ἐν ὥματι, μύσης τε ἢ χάριτος ἐνδεία
 πολλαχῇ δι' ἀκολασίαν ἢ πλεημμέλει-
 αν ἐξυβρίζον, αὐθις εἰς τάξιν ἀνελίττε-
 σαν οἰκείως καὶ περιάγουσαν παρῆναι.
 Οσα γὰρ μὴ πεφίληκε Ζεὺς (εἴφη Πίν-
 δαρος) ἀτύζον) βοᾶν Πιερίδων αἶοντα.
 ἢ γὰρ διαγριάνει) ἢ ἀγανακτεῖ· ἢ τὰς
 τίγρις φασὶ περιλυμπανιζομένης ἐκμαί-
 νεσθαι ἢ ταραττέσθαι, καὶ τέλος αὐτὰς
 διασπᾶν. ἔλαττον ἔν κακόν, οἷς διὰ
 κωφό-

κωφότηλα ἢ πῆρωσιν ἀκοῆς, ἀπάθεια
 πρὸς μυσικὴν ἢ ἀγαθησίαν (υμβέβηκεν.
 ὁ Τερρεσίας ἐχρῆτο δυσυχία μὴ βλέπων
 τὰ τέκνα μηδὲ τὰς γυναῖκες· ὁ δὲ Αθά-
 μας μείζονι, ἢ ἡ Αγαυή, βλέποντες ὡς
 λέοντες ἢ ἐλάφες. ἢ τῷ Ηρακλεῖ δῆπν
 μανέντι τὰς ὑεῖς ἐλυσιτέλει μήτε ἰδεῖν
 μήτε ἀγιάδα παρόντας, ἢ χρῆσθαι
 τοῖς φιλάτοις ὡς πολεμίοις. τί ἔν;
 ἢ δοκεῖ σοι ἢ τὸ πᾶν ἀθέων πρὸς τὰς
 δεισιδαίμονας πάθος ἔχειν τοιαύτην δι-
 αφοράν; οἱ μὲν ἔν ἔχ' ὁρῶσι τὰς θεὰς
 τοπαράπαν, οἱ δὲ ὑπάρχειν νομίζουσιν·
 οἱ μὲν παρορῶσιν, οἱ δὲ δοξάζουσι φοβερὸν
 τὸ ἀμύνειν, ἢ τυραννικὸν, τὸ παλρικὸν,
 ἢ βλαβερὸν, τὸ κηδεμονικὸν, ἢ τὸ ἄμικ-
 τον, ἄγριον εἶναι καὶ θηριῶδες. εἴτα
 χαλκολύτοις μὲν πείθειν) ἢ λιθοξόοις
 ἢ κηροπλάσταις, ἀνθρωπόμορφα πᾶν θεῶν
 τὰ σώματα εἶναι, ἢ τοιαῦτα πλάττῃσι
 ἢ καταχράζουσι ἢ προσκυνῶσι· φιλοσό-
 φων δὲ ἢ πολιτικῶν ἀνδρῶν καταφρονη-
 σιν,

De SUPERSTITIONE. 23

non sentiunt, neque ea quicquam afficiuntur. Infortunatus fuit Tiresias, quòd videre liberos et amicos non potuit. infeliciores eo fuerunt Athamas et Agave qui liberos videntes, leones et cervos esse putaverunt. ac nimirum Herculi fuerenti utilius erat praesentes filios neque cernere neque sentire, quàm carissimos ita ut hostes tractare. Quid ergo? non videtur tibi impiorum affectus eo modo à sensu superstitionis differre? Illi omnino nullum agnoscunt numen, hi deos esse censent, illi negligunt: hi terribile opinantur quod benignum est: quod paternum est, et tutelarem curam gerit, ac sincerum est, tyrannicum, damnosum, et faevum existimant. Ergo fabris aerariis, lapicidis, ac iis qui cerea figilla fingunt credentes, humano corpori similia putant esse deorum corpora, ac talia fingunt adornantque et adorant: philosophos autem et civiles viros despiciunt, qui deorum majestatem docent cum bonitate,
mag-

magnanimitate, benignitateque et procuratione esse conjunctam. Ergò illi nimis sunt stupidi et fidem non habent bonis utilibus: illi perturbantur, metuuntque unde utilitatem percipere debebant. omninoque impietas stupor quidam est deos non sentientium, neque suum bonum agnoscentium: superstitio varios affectus animi procreat, bonum pro malo ducentis. Metuunt deos superstitiosi, et ad eosdem confugiunt, adulantur iis et malè dicunt, invocant et incusant. Commune hoc omnium est hominum, non semper secunda uti fortuna. Dii enim morborum, senii, aerumnarumque sunt expertes, et (ut ait Pindarus) effugerunt raucum sonantis fretum Archerontis. res humanae aliàs aliter evenientibus temperantur casibus. Jam primùm in iis quae contra animi sententiam contingunt, mecum considera quomodo sit affectus qui nullos credit esse deos. siquidem aliàs moderatus fuerit homo, tacitus fert fortunam

DE SUPERSTITIONE. 25

σιν, ἀποδεικνύων τὴν τῷ θεῷ (εὐνοίη-
 τα μὲν χρυσότητος καὶ μεγαλοφροσύνης,
 μὲν βίας καὶ κηδεμονίας. περὶ τῶν ὅν
 τοῖς μὲν ἀναμνηστικὰ καὶ ἀπιστία τῶν ὠ-
 φελῶντων καλῶν, τοῖς δὲ ταραχὴ καὶ φό-
 βος πρὸς τὰ ὠφελῶντα. καὶ ὅπως ἡ μὲν
 ἀθεότης, ἀπάθεια πρὸς τὸ θεῖον ἐστὶ, μὴ
 νοῦσα τὸ ἀγαθόν· ἡ δὲ δεισιδαιμονία,
 πολυπάθεια κακὸν τὸ ἀγαθὸν ὑπονοῶ-
 σα· φοβῶν) τὰς θεάς, καὶ καταφύγουσιν
 ἐπὶ τὰς θεάς· κολακάζουσιν, καὶ λοιδοροῦ-
 σιν· εὐχαῖς, καὶ καλαμέμφον). κοινὸν
 ἀνθρώπων τὸ μὴ πάντα διευτυχεῖν.
 Κεῖνοι γὰρ ἄνοσοι καὶ ἀγῆραοι, πόνων τε
 ἄπειροι, βαρυβόαν πορθμὸν πεφάγοτες
 Ἀχέρωνος, ὃ Πίνδαρος θεὸς φησὶ· τὰ
 δὲ ἀνθρώπινα πάθη καὶ πράγματα μέ-
 μικ) (ὀνυχίας αἰσθητοὶ ἄλλως ῥέουσας.
 φέρε δὴ πρῶτον ἐν τοῖς ἀβελήτοις (κό-
 πει τὸν ἄθεον, καὶ καλαμάνθανε τὴν διά-
 θεσιν, εἰάν ἢ τᾶλλα μέτριος, χρωμένῃ
 (ιοπῇ τοῖς παρῶσι, καὶ πορίζοντος αὐτῷ

C

βοκ-

βοηθείας ἢ παρηγορίας· ἂν δὲ δυσφο-
 ρῇ ἢ βαρυπαθῇ, πάντας ἐπὶ τὴν τύ-
 χην ἢ τὸ αὐτόμαλον ἀπεριδομένους τὰς
 ὀδυρμύς, ἢ βοῶντος ὡς ἔδεν καλὰ δίκην,
 ἔδ' ἐκ περνοίας, ἀλλὰ πάντα (υπεχευ-
 μένως ἢ ἀκρίτως φέρε), καὶ παθαῖται
 τὰ ἥρ' ἀνθρώπων. τῷ δὲ δεισιδαίμονος
 ἔχ' ἔτος ὁ τρόπος, ἀλλ' εἰ ἢ μικρότα-
 τον αὐτῷ κακὸν τὸ (υμπεπύκνός ἐστιν,
 ἄλλα καὶ) πᾶσι χαλεπὰ ἢ μεγάλα,
 ἢ δυσάπλλακτα τῇ λύπῃ προσωικωδο-
 μῶν, ἢ προσεμφορῶν αὐτῷ δειμάλα ἢ
 φόβος, ἢ ὑποψίας ἢ ταραχάς, παντὶ
 θρήνῳ ἢ παντὶ στεναγμῷ καταπύόμενος.
 ἔτε γὰρ ἀνθρώπων, ἔτε τύχην, ἔτε καμ-
 ρὸν, ἔθ' αὐτὸν, ἀλλὰ πάντων τὸν θεὸν
 αἰτιᾶται, καὶ κεῖθεν ἐπ' αὐτὸν ἥκειν καὶ
 φέρεσθαι ρεῦμα δαμόνιον ἅτης φησὶ, ἢ,
 ὡς ἔ' δυστυχὲς ὢν, ἀλλὰ θεομισὲς τις
 ἄνθρωπος, ὑπὸ ἥρ' θεῶν κολάζεται, ἢ
 δίκην δίδοναι, ἢ πάντα πᾶσαι περση-
 κόντως δι' αὐτὸν τὸν νῦν. νοσῶν τε ὁ ἄ-
 θεος

De SUPERSTITIONE. 27

tunam suam, auxiliaque sibi et solatia comparat : quod si iniquius eam fert, omnes suas querelas in fortunam et casum dirigit, vociferaturque non justè aut à providentia dispensari humanas res, sed omnia confusè ac promiscuè ferri atque raptari. Non hic mos est superstitionis. sed etiam si levissimum aliquid acciderit malum, sedet moerendo, alios sibi difficiles affectus, magnosque et pertinaces affingens, ultroque sibi ingerens metus ac terrores, suspiciones, trepidationes, omni-que luctu et gemitu percellitur. non enim hominem, fortunam, occasionem, seve accusat, sed omnia deo imputat : ab eo in se ingruisse ait fluxum calamitatis divinitus immissae, neque miserum se, sed diis exosum hominem à diis puniri, istaque perpeti. quod non injuria credit, ita animo affectus. Rursum impius ae-

28 PLUTARCHUS

grotans reputat memoriaque recolligit quoties cibo se nimio aut vino oneraverit, aut victus rationem conturbaverit, aut labore contentiore defatigaverit, tum aëris aut loci mutationes insolitas. Quod si in gerenda republica offendit, et à populo ignominia affectus, aut apud principem falso crimine delatus est, causam in seipso et suis perquirat,

Quae praetergressus, quid gestum in tempore, quid non?

At superstitioso quaevis et corporis invaletudo, et pecuniae jactura, et liberorum mors, et in actionibus civilibus offensio aut repulsa pro diritate divinitus investa et insultu numinis habetur. itaque non audet opitulari, aut corrigere casum, neque mederi aut reluctari, ne videatur repugnare deo, eique poenam infligenti resistere. Si aegrotat, excluditur medicus: si in luctu est, arcetur philosophus consolatum veniens. Sine, inquit, me poenas dare, hominem impium et detestabilem,

De SUPERSTITIONE. 29

θεος εκλογίζεῖ) καὶ ἀναμιμνήσκει) πλησ-
μονάς αὐτῷ καὶ οἰνώσεις, καὶ ἀταξίας πε-
ρὶ διαίταν, ἢ κόπυς ὑπερβάλλουσι, ἢ
μέλαβολας ἀέρων αἰθέρις καὶ ἀτόπυς, ἔ-
πειτα προσκρύπτας ἐν πολιτείαις, καὶ πε-
ριπεσῶν ἀδοξίας πρὸς ὄχλον, ἢ διαβο-
λαῖς πρὸς ἡγεμόνα, τὴν αἰτίαν ἐξ αὐτῷ
καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν ἀνασκοπεῖ, Πῇ πα-
ρέστη; τί δ' ἐρεῖα; τί μοι δέον ἔκ ἐτε-
λείωθι; τῷ δὲ δεισιδαίμονι καὶ σώματος
ἀρρώστια πάντα, καὶ χρημάτων ἀποβολή,
καὶ τέκνων θάνατοι, καὶ περὶ πολιτικὰς
πραγαίαις δυσσημερίαι καὶ ἀποτρίβεις, πλη-
γαὶ θεῶν καὶ προσβολαὶ δαίμονος λέγουσι).
ἔθεν ἔδὲ τολμᾷ βοηθεῖν, ἔδὲ διαλύειν τὸ
συμβεβηκός, ἔδὲ θεραπεύειν, ἔδὲ ἀντι-
τάττεσθαι, μὴ δόξη θεομαχεῖν καὶ ἀν-
τιτείνειν κολαζόμενος· ἀλλ' ὠθεῖται μὲν
ἔξω νοσήντος ὁ ἰατρὸς, ἀποκλείει) δὲ πει-
σθῆντος ὁ νυθετῆς καὶ παραμυθόμενος φι-
λόσοφος. "Εὰ με (φησὶν) ἄνθρωπε διδόν-
ναι δίκην, τὸν ἀσεβῆ, τὸν ἐπάρατον, τὸν

θεοῖς καὶ δαίμοσι μεμισσημένον. ἔσιν ἀν-
 θρώπων μὴ πεπειραμένους θεὸν εἶναι, λυπη-
 μένους δ' ἄλλως καὶ περιπαθῆναι, ἀπομάζαν-
 δάκρυον, ἀποκῆραν κόμην, ἀφελῆσαι τὸ
 ἱμάτιον· τὸν δὲ δεισιδαίμονα πῶς ἂν
 περσεύποις; ἢ πῇ βοηθήσοις; ἔξω κάθη)
 (ακκίον ἔχων, ἢ περιεζωσμένος ῥάκεσι
 ῥυπαροῖς· πολλάκις δὲ γυμνὸς ἐν πη-
 λῷ καλινδύμενος, ἐξαγορᾷ τινὰς ἀ-
 μαρτίας αὐτῷ καὶ πλεμμελείας, ὡς τό-
 δε φαγόνιος, ἢ πιδόνιος; ἢ βαδίσαντος ὁ-
 δὸν ἦν ἔκ εἰς τὸ δαμόνιον. ἂν δὲ ἄριστα
 πρᾶτῃ καὶ (υνῇ πρᾶω, δεισιδαίμονι καὶ
 περιθυόμηνος οἴκοι κάθη) περιματρίο-
 μένος. αἱ δὲ γράεις καθάπερ πατρίᾳ
 (φησὶν ὁ βίων) ὅ, τι ἂν τύχωσιν αὐτῷ
 περιάπῃσι φέρουσαι καὶ περιαρτῶσι. τὸν
 Τηρίβαζον φασὶν ὑπὸ τῆς Περσῶν (υλ-
 λαμβανόμενον, πάσαις αὐτὸν ἀνι-
 νάκην, εὐρωσον ὄντα, καὶ διαμάχεσθαι·
 μαρτυρομένων δὲ, καὶ βοώντων ὅτι (υλ-
 λαμβάνουσιν αὐτὸν βασιλέως κελύσαν-
 τος,

De SUPERSTITIONE. 31

lem, diis geniisque exosum. Hominis est deum esse ignorantis, ubi ingens dolor incescit, lacrymas abstergere, comam defecare, vestem ponere. Sed superstitionum alloquendi aut sublevandi nulla permittitur occasio. foris sedet amictus facco, aut fordidis cinctus centonibus: faepe etiam nudus in coeno se volutans, peccata quaedam sua aut delicta eloquitur, quod aliquid ederit, biberitve, aut aliquò ambulaverit invito numine. Si verò optimè cum ipso agatur, et superstitione laboret benigna, domi sedet, omnis generis sacrificiis circumdatus, vetulae enim ei tanquam paxillo, ut Bio dicebat, in quacunque inciderint rem eam pro amuleto appendunt. Teribazum ferunt, cùm à Persis comprahenderetur, stricto acinace, ut erat vir robustus, sese defendere aggressum, testantibus iis ac vociferantibus jussu regis se ipsum capere, statim abjecto

abjecto ense manus ligandas porrexisse. Nonne id de quo disputamus, eodem modo habet? Alii repugnant rebus adversis, easque repellunt, et effugia sibi machinantur aversionesque incommodorum. Superstitiosus verò nemine alio hoc dicente, ipse sibi denuncians, miserum se providentia jussuque divino ista pati, omnem abjicit spem, prodit seipsum, avertatur opitulantes. Multa mala de mediocribus exitialia redegit superstitio. Midas ille priscus perturbatus quibusdam ut fertur somniis, animique anxius, eò pervenit moestitiae, ut poto tauri sanguine mortem ultrò sibi conscisceret. Aristodemus Messeniorum rex, in bello contra Lacedaemonios, cum canes luporum instar ululassent, et circa lares paternos agrestis herba enata esset, eaque signa ario-

τος, αὐτίκα τὸ ξίφος μέλαβαλῆν, καὶ
τῷ χεῖρι συνδῆσαι παραχρῆν. ἄρ' ἔν' ἔχ
ὁμοίον ἐστὶ τὸ γινόμενον; οἱ μὲν ἄλλοι
διαμάχοντο (συμποραῖς, καὶ διοθῶν) τὰ
πράγματα, φυγὰς ἑαυτοῖς μηχανώμε-
νοι, καὶ παραίροπας τῆς ἀβελήτων· ὁ δὲ
διδασκάλων, ἔθεντο ἀκέρως, αὐτὸς πρὸς
αὐτὸν εἰπὼν, Ταῦτα πάχεις ὡς κακὸς
μονὴν ἐκ πενίας καὶ θεῶν κελδόντος. ἔρριψε
παῖσαν ἐλπίδα, παρήκατο ἑαυτὸν, ἔφυ-
γε, διεκράτατο τὴν βοηθῆντας. πολλὰ
τῆς μερίων κακῶν ὀλέθρια ποιεῖσιν αἱ
διδασκαλικά. Μίδας ὁ παλαῖος (ὡς
ἔοικεν) ἔκ τινων ἐνυπνίων ἀθυρῶν καὶ
ταραττόμενος, ὥτως κακῶς ἔχε τὴν ψυ-
χὴν ὥστε ἐκυσίως ἀποθανεῖν, αἶμα ταύ-
ρου πιών. ὁ δὲ τῆς Μεσσηνίων βασιλεὺς
Αἰσιόδημος, ἐν τῷ πρὸς Μεσσηνίους πο-
λέμῳ, κυνῶν λύκοις ὠρεομένων ὁμοία, καὶ
περὶ τὴν ἐσίαν αὐτῶν τὴν παλῶσαν ἀ-
γρώσεως ἀναβλασανέσης, καὶ τῆς μάντιων
τὰ (ἡμεῖς φοβημένων, ἐξαθυμήσας καὶ
κατα-

κάλασθεοεῖς ταῖς ἐλπίσιν αὐτὸς ἑαυτὸν
 ἀπέσφαξεν. ἦν δὲ ἴσως καὶ Νικίᾳ τῷ Α-
 θηναίων στρατηγῷ κράτιστον ἔτως ἀπαλ-
 λαγῆναι τῆς δεισιδαμονίας ὡς Μίδας
 ἢ Αρισόδημος· ἢ φοβηθέντι τὴν Σικιαν ἐκ-
 λιπύσης τῆς Σελήνης, καθῆσθαι περὶ τει-
 χιζόμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων· εἴτα ὁ-
 μῦς τέτταρσι μυριάσιν ἀνθρώπων φονδ-
 θέντων ἢ ζώντων ἀλόντων, ὑποχείριον γε-
 νέσθαι, καὶ δυσκλεῶς ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ γῆς
 ἀντίφραξις ἐν μέσῳ ἡγομένης φοβερὸν,
 καὶ δὲ δεινὸν ἐν κατὰ πόδων Σικίας πρὸς
 Σελήνην ἀπανησάσης· ἀλλὰ δεινὸν τὸ
 τῆς δεισιδαμονίας χάτος, ἐμπιστόντος
 ἀνθρώπῳ ἑωχέας, καὶ τυφλῶσαι λογισμὸν
 ἐν πράγμασι μάστιχα λογισμῷ δεομένους.
 Γλαῦκε ὄρα· βαθὺς γὰρ ἦδη κύμασι τα-
 ράσσει πόντος. ἀμφὶ δ' ἄκρα γυρεῦον
 ὄρθον ἴσα νέφος, χειμῶνος σῆμα· τῷτο
 ἰδὼν κυβερνήτης εὐχέται μὲν ὑπεκφυγεῖν,
 καὶ θεὸς ἐπικαλεῖται Σωτῆρας, ἀχόμενος
 δὲ τὸν οἶακα περσάγει, τὴν κεραίαν ὑφί-
 ησι,

De SUPERSTITIONE. 35

li metuerent, animum despondit, fibique manus attulit. Ac, ni fallor, Niciam quoque Atheniensium ducem multo erat melius Midæ aut Aristodemi exemplo superstitione liberari, quàm metu umbræ Lunæ delinquentis ociosum sedere, dum ab hostibus circumcluderetur, ac deinde XL millibus suorum partim occisis partim captis in potestatem hostium veniret, turpique morte periret. Nihil enim mali est, quod interjectu terræ Luna à Sole aliquando non illustratur, et in terræ umbram Luna certis circuitibus incidit. Id miserum est, quod superstitionis caligini incidens homo ita confunditur, rationisque usus ejus excaecatur, cùm eum res maximè flagitant.

Fluctus coerulei jam mare concitant,

Et nubes rapidi prævia turbinis

In gyrum celeri volvitur impetu :

hoc videns gubernator, votis quidem salutem expetit, ac deos Servatores invocat : inter vota nihilominus clavum adducit, antennas demittit,

Atque

Atque inflata Noto carbasa contra-
bens

Obducto tenebris effugit è mari.

Hesiodus agricolae praecipit, ut ante arationem atque sationem stivam tenens vota nuncupet Diti ac Cereri. Et apud Homerum Ajax singulari proelio cum Hectore congressurus, Graecos jubet Deos pro se comprecari, ipse illis precantibus se armat. ac Agamemnon postquam pugnanturis praecepit,

Haſtam quiſque acuat, clypeumque fideliter aptet :

tum demum Jovem sic precatur,

Da Priami nobis evertere funditus aulam.

virtutis enim spes, non timiditatis praetextus est Deus. At verò Judaei sabbato diffidentes ociosi, hostibus scalas muris ad moventibus, murosque occupantibus nihil se moverunt, sed superstitione tanquam reti

De SUPERSTITIONE. 37

ησι, φάγ᾽ μέγα λαῖφος ὑποκολίσας ἐρε-
βώδεος ἐκ θαλάσσης. ὁ Ἡσίοδος κελεύει
πρὸ ἀρότρων καὶ σπόρων τὸν γεωργὸν εὐχε-
σθαι Διῖτε χθονίῳ Δημήτερι δ' ἀγνῇ τῆς
ἐχέτης ἐχόμενον. Ομηρος δὲ τὸν Αἴ-
αντ' ἀφ' οὗ τῷ Ἑκτορι μέλλοντα μονομα-
χεῖν, εὐχεσθαι κελεύει τὸς Ἕλληνας ὑ-
πὲρ αὐτῶ τοῖς Διοῖς, εἴτα ἄχνομῶν
ἐκείνων ὀπλίζεσθαι. καὶ ὁ Ἀγαμέμνων ὅτε
τοῖς μαχομένοις προσέταξεν,

Εὐ μὲν τις δόρυ θηξάδω, εὐ δ' αἰσίδα
δέδω,

τότε παρὰ τῷ Διὶς αἰτᾷ,

Δὸς με κατὰ πρηνὲς βαλῆεν Πριάμοιο
μέλαθρον.

ἀρετῆς γὰρ ἐλπίς ὁ Διὸς ἐστίν, ἡ δειλίας
πρόφασις. ἀλλὰ Ἰνδαῖοι (αἰσίων ὄν-
των ἐν ἀγνότητι καθεζόμενοι, καὶ πο-
λεμίων κλίμακας προσθέντων, καὶ τὰ
τείχη καταλαμβανόντων, ἐκ ἀνέστησαν,

D

ἀλλ'

ἀλλ' ἔμειναν ὥπερ ἐν Σαγῇ μίᾳ τῇ
 δεισιδαμονία Συνδεδεμένοι. τοιαύτη μὲν
 ἐν τοῖς ἀβελήτοις καὶ περισελικοῖς λεγο-
 μένοις πράγμασι καὶ κακοῖς ἢ δεισιδα-
 μονία, βελτίων δὲ ὑδὲ ἐν τοῖς ἡδίοσι,
 τῆς ἀθεότητος. ἦδιστα δὲ τοῖς ἀνθρώποις
 ἰορταί, καὶ εἰλαπίνας πρὸς ἱεροῖς, καὶ μνή-
 σεις καὶ ὀργιασμοί, καὶ καθάχα καὶ θεῶν καὶ
 προσκυνήσεις. ἐνλαῶθα τούτων (κόπη τὸν
 ἄθεον, γελῶντα μὲν μακρὸν καὶ Σαρδῶνι-
 ον γελῶντα τέτοις ποικιμίαις, καὶ πρὸς
 παραφθεγγόμενον ἀτρέμα πρὸς τὰς Συ-
 νήθεις, ὅτι τετύφω) καὶ δαμονῶσιν οἱ
 θεοὶ ταῦτα δράσθαι νομίζοντες, ἄλλο
 δὲ ὑδὲν ἔχοντα κακόν. ὁ δὲ δεισιδαίμων
 βέλτε μὲν, καὶ δύναι δὲ χαίρειν, ὑδὲ ἡ-
 δεῖν. πόλις δὲ ὁμῶς μὲν θυμιαμάτων
 γέμει, ὁμῶς δὲ παίων τε καὶ σεναμάτων
 ἢ ψυχὴ τῷ δεισιδαίμονος. ἐξεφανωμένος
 ὡχρίᾳ, δύει καὶ φοβεῖται, εὐχεῖται φωνῇ
 παλλομένη, καὶ χερσὶν ἐπιθυμῶς τρεμύ-
 σαις καὶ ὅλως ἀποδείκνυσιν τὸν Πυθαγόρου
 λόγον

De SUPERSTITIONE. 39

reti capti se continuerunt. Talis est superstitio rebus et occasionibus voluntati nostrae non convenientibus, et cum periculo conjunctis. Sed in jucundis quidem rebus praeestat impio superstitiosus. quales sunt feriae, epulae ad templa, invitationes, orgia, votorum nuncupationes, et venerationes, quae solent hominibus esse jucundissima. Hic si consideres impium, videbis eum infano diffuere cachinno, Sardonioque ista risu ludere, et alicubi ad familiares submissa voce dicere, vano fastu agi et insanire qui deos his rebus coli opinentur: praeterea autem mali nihil eum habere. Superstitiosus autem cupit quidem, sed non potest gaudere aut delectari,

Urbs tota cum suffitibus referta sit,

Paeonibusque : gemitibus et suspiriis

anima superstitiosi occupatur. pallet coronatus, sacrificans trepidat, tremente voce vota facit, manibus adolet titubantibus, omninoque ostendit nugatum esse Pytha-

goram, cùm diceret optimè nos habere
 cùm ad deos accedimus. tunc enim mi-
 serimè pessimèque affecti animo sunt su-
 perstitiosi, non aliter quàm si ad urforum
 caveas, aut draconum foveas, cetorumve
 specus irent, ad templa delobraque deo-
 rum advenantes. Itaque mirari mihi subit
 eos à quibus impietatis damnantur qui
 deos esse negant, et superstitio impietas
 esse non putatur. Atqui Anaxagoras im-
 pietatis damnatus est, quòd Solem dixis-
 set esse lapidem: Cimmerios nemo im-
 pios iudicavit, qui ne esse quidem ullum
 censent Solem. Quid ais? qui opinatur
 nullos esse deos, impius est? qui tales es-
 se credit quales superstitiosus, non longè
 magis impiis opinionibus tenetur? Ego
 sanè malim inter homines de me hunc
 esse sermonem, nullum omnino esse Plu-
 tarchum, quàm hoc dici, Plutarchum ho-
 minem inconstantem, mutabilem, pro-
 nam ad iram, vindictae ob levissimas cau-
 sas

De SUPERSTITIONE. 41

λόγον φλύαρον, εἰπόντες ὅτι βέλῃσιν γινόμεθα πρὸς τὸς θεὸς βαδίζοντες. τότε καὶ ἀθλιώτατα καὶ κακὰ πρᾶττεσιν οἱ δεισιδαίμονες, ὥσπερ ἄρῃων φωλιῶς, ἢ χειρὸς δρακόντων, ἢ μυχοῖς κητῶν, τοῖς τοῦ θεῶν μεγάροις ἢ ἀναψόροις προσπίπτουσιν. ὅθεν ἔμοιγε καὶ θαυμάζειν ἐπιστάτας τὴν ἀθεότην φάσκοντας ἀσεβεῖν εἶναι, μὴ φάσκοντας δὲ τὴν δεισιδαιμονίαν. καί τοι γε Ἀναξαγόρας δίκην ἔφυγεν ἀσεβείας ἐπὶ τῷ λίθῳ εἰπὼν τὸν ἥλιον. Κιμμερίης δὲ υἱὸς εἶπεν ἀσεβεῖν ὅτι τὸν ἥλιον οὐ εἶναι τοπαράπαν νομίζουσι. τί σὺ λέγεις; ὁ μὴ νομίζων θεὸς εἶναι, ἀνόσιός ἐστιν; ὁ δὲ τοιούτους νομίζων οὐκ οἱ δεισιδαίμονες, ἀλλὰ μακρῶν δόξασι ἀνοσιωτέρας εἴνεσιν; ἔγωγε οὐκ εἴθελοιμι μάλλον τὸς ἀνθρώπους λέγειν περὶ ἐμῶν, μῆτε γελοῖνα τοπαράπαν μηδὲ εἶναι Πλῦταρχον, ἢ λέγειν ὅτι Πλῦταρχός ἐστιν ἀνθρώπος ἀβέβαιος, ἀμετάβολος, ἀχερὴς πρὸς ὀργήν, ἐπὶ τοῖς

τυχεῖσι τιμωρηλικός, μικρόλυτος. ἂν κα-
 λῶν ἐπὶ δεῖπνον ἑτέρως, παραλίπης ἐ-
 κείνον· ἂν ἀχολίας (οἱ ἡρομῆης ἐπὶ
 δῦρας μὴ ἔλθης, εἰ μὴ περσεύπης, δι-
 ἐδεταί (ὅτι τὸ σῶμα περσφύς, καὶ συλλα-
 βῶν ἀποσυμπανιεῖ τὸ παγδίον· ἢ θη-
 ρίον ἔχων τοῖς καρποῖς ἐφήσῃ, καὶ λυμα-
 νεῖται τὴν ὁπώραν. τῷ Τιμοθέῳ τὴν Ἀρ-
 τεμιν ἄδοντος ἐν Αθήναις, καὶ λέγοντος,
 Θυάδα, φοιβάδα, μαγνάδα, λυσάδα,
 Κινησίας ὁ μελοποιὸς ἐκ τῆς θεατρικῆς ἀ-
 νασάς, Τοιαύτη (οἱ (εἶπε) θυγάτηρ
 ἦμοιτο. καὶ μὴν ὅμοια τούτοις καὶ χείρο-
 να περὶ Ἀρτέμιδος οἱ δεισιδαίμονες ὑ-
 πολαμβάνουσιν, αἳ τε καὶ ἀπ' ἀλχίνας
 αἰξάσα, αἳ τε καλεχόνα κνάσα τε, αἳ
 τε καὶ ἔκκεκρος μάσσα ἂν πεφυρμένα
 ἐπῆλθες, αἳ τε καὶ ἐκ τριπόδων καθ' ἑρμά-
 τας ἐπιπώμενα τῷ παλαμναίῳ συμ-
 πλεχθεῖσα. ἔδει δὲ τούτων ἐπιεικέστερα
 φρονήσασσι περὶ Απόλλωνος, περὶ Ἡρας,
 περὶ Ἀφροδίτης. πάντας γὰρ τούτους τρέ-
 μουσι

De SUPERSTITIONE. 43

fas cupidum, ob minima quaeque indignantem: qui si vocandis ad coenam aliis ipsum praetereas, aut occupatione impeditus ad eum non veneris salutatum, mordicus arrepto tibi corpus exedat, aut filium abreptum excarnificet, aut belluam ad hoc educatam frugibus tuis immittat vastetque proventus telluris. Athenis cum Timotheus caneret Dianam insanam, furiosam, divino instinctu concitam, rabi-
osam, surgens de spectatoribus Cinesias cantilenarum conditor, Talis, inquit, tibi detur filia. At qui similia his atque etiam deteriora superstitiosi de Diana sentiunt

* * * * *

* * * neque his meliora de Apolline, Junone, et Venere. omnes enim hos deos metuunt ac tremunt. Et verò quid
tam

tam contumeliosè dixit Niobe de Latona, quàm de hac credere fecit superstitio fatuos homines? scilicet eam maledicto iritatum sagittis confecisse miserae Niobes

Sex natas, totidem natosque aetate vigentes:

adeo implacabilis scilicet erat, ut exsatiari alienis calamitatibus nequiret. quæ dea si re vera fel habebat, malosque odebat, et ferre maledicta nequibat, neque ridebat potius inscitiam ignorantiamque humanam: succensere profectò iis debuit, qui tantam ei acerbicatem saevitiamque falsò adscribant, taliaque de ipsa dicunt ac literis mandant. Objicimus Hecubae immanitatem ut belluinam et barbaram, quæ dicit

--Utinam medium jecur ejus

Nacta vorare quam. ---- At Syriam deam superstitiosi putant, si quis maenam aut apuam edat, ejus crura corrodere, corpus

De SUPERSTITIONE. 45

μυσι καὶ δεδδίκασι. καί τοι τί τοσούτοι ἡ
Νιόβη περὶ τῆς Λητῆς ἐβλαστημήσεν
οἷον ἡ δεισιδαμονία πέπεικε περὶ τῆς
θεῷ τὸς ἄφρονας; ὥς ἄρα λοιδορηθεῖσα
καλετόξασε τῆς ἀθλίας γυναῖκος

Εξ μὲν θυγατέρας, ἐξ δ' υἱῆς ἡβώοντας.
ἕτως ἄπλητος ἀλλοτρίων κακῶν ἦν καὶ
ἀνίλατος. εἰ γὰρ ἀληθῶς ἡ θεὸς χολὴν
εἶχε, καὶ μισοπόνηρος ἦν, καὶ ἥλγε κακῶς
ἀκύνεσα, καὶ μὴ καλεγέλα τῆς ἀνθρωπίνης
ἀμαθίας καὶ ἀγνοίας, ἀλλ' ἡγανάκισα,
τέττις ἔδει τοξεῦσαι τὸς τοσαύτην ὁμό-
τηλα καὶ πικρίαν καλαψάδομδους αὐτῆς,
καὶ τοιαῦτα γράφοντας καὶ λέγοντας. τῆς
γυν. Εκάβης περβαλλόμεθα τὴν πικρί-
αν ὡς βάρβαρον καὶ θηριώδη, λεγόντες,

-- τὴ ἐγὼ μέσον ἢ παρ' ἔδοιμι Εὐδέ-
μεναι περσφῦσα.

τὴν δὲ Συρίαν θεὸν οἱ δεισιδάμονες νο-
μίζουσιν ἂν μαρτίδα τὴς ἡ ἀφύας φαῖνη
τὰ ἀνιμνήματα διεδίδον, ἔλκισι τὸ σῶμα
πιμ-

σιμπλάναι, συνήκειν τὸ ἢ παρ'. ἄρ' ἔν
 τὸ μὲν λέγειν τὰ φαῦλα περὶ τῶν θεῶν,
 ἀνόσιον, τὸ δὲ δοξάζειν, ἢ καὶ νόσιον; ἢ καὶ
 τὴν φωνὴν ἄτοπον ἢ δόξα ποιεῖ τὴν
 βλασφημίαν; καὶ γὰρ ἡμεῖς τὴν βλασφη-
 μίαν, ὅτι δυσμενείας (ἡμεῖον ἐστὶ, περ-
 βαλλόμεθα· καὶ τὰς κακῶς ἡμᾶς λέγον-
 τας, ἐχθρὰς νομίζομεν, ὡς καὶ ἀπίστες καὶ
 κακῶς φρονέουσιν. ὁρᾷς δὲ οἷα περὶ τῶν
 θεῶν οἱ δεισιδαίμονες φρονέουσιν, ἐμπλήκ-
 τες, ἀπίστες, ἀμεταβόλους, τιμωρηλικῶς,
 ὠμὰς, μικρολύπτες ὑπολαμβάνοντες· ἐξ
 ὧν ἀνάγκη καὶ μισεῖν τὸν δεισιδαίμονα καὶ
 φοβεῖσθαι τὰς θεάς. πῶς γὰρ ἢ μέλλει,
 τὰ μέγιστα τῶν κακῶν αὐτῷ δι' ἐκείνης
 οἰόμενος γέγονε, καὶ πάλιν ἡγήσεσθαι;
 μισῶν δὲ θεάς καὶ φοβούμενος, ἐχθρὸς ἐστὶ·
 καὶ δέδιε καὶ προσκυνῇ καὶ θυῇ, καὶ καθή-
 πρὸς ἱεροῖς, ἢ θανμαστός ἐστι. καὶ γὰρ τὰς
 τυράννας ἀπαάζοντα, περιέπυσσι, χρυ-
 σὺς ἀνίστασιν, ἀλλὰ μισῶσι σιγῇ, κάρη
 δύοντες. Ἀλέξανδρον Εὐρύκλειος ἐθερά-
 πει,

corpus ulceribus opplere, jecur colliquare. An ergo dicere de diis prava impium est, sentire non item? aut vocem potius improbam opinio facit maledicentis? certè enim ideò maledicta damnamus, quia signum sunt malevolentiae, et qui malè nobis dicunt, eos pro inimicis habemus, ut infidos et malè de nobis cogitantes. Vides quid de diis sentiant superstitiosi? stupidos, infideles, mutabiles, vindictae cupidos, crudeles, et qui minimis rebus offendantur eos esse putant. unde necesse est superstitiosum et odisse deos et metuere. quidni enim? cùm ab iis maxima sibi illata esse, illatumque iri mala existimet. jam qui deum odit et metuit, ejus est inimicus. Neque interim mirum est, quòd eos timens, adorat ac sacris veneratur, et ad templa assidet. Nam tyrannos quoque coli videmus et salutari, iisque aureas statuas poni ab iis qui tacitè eos oderunt et execrantur. Alexandrum Hermolaus demerebatur, si-

pator

pator Philippi erat Pausanias, Chaerea C. Caligulae. sed horum unusquisque inter affectandum dicebat,

*Certè equidem pendes, modo sint vires
mibi, paenas.*

Non credit deos esse impius, superstitiosus nullos esse cupit, invitique esse credit, non audens diffidere: quòd si posset, sicut Tantalus lapidem cupit à se remove, superstitiosus opinionem suam (qua non leviùs urgetur) abs se projicere, amplecteretur utique et beatam duceret impij sententiam, ut liberalem. Nunc impius quidem superstitione vacat, superstitiosus autem animi instituto impius, imbecillior est quàm ut sentiat de diis quod vult. Praeterea impius nusquam superstitioni causam aliqua ex parte praebet. superstitio et initium praebeuit impietati, et ortus patrociniū non justum quidem aut honestum, tamen praescriptionis non exors.

De SUPERSTITIONE. 49

πδε, Πανσανίας ἐδορυφόρῳ ψίλιππον,
Χαγρέας Γαῖον· ἀλλ' ἕκαστος τῶτων ἔ-
λεγε παρακολυθῶν,

Ἡσ' ἂν τισάμην, εἴ μοι δύναμις γε
παρεῖη.

ἐκ οἷσιν θεὸς εἶναι ὁ ἄθεος, ὁ δὲ δεισι-
δαίμων ὃ βύλεῖ). πιδεί δὲ ἄκων· ἀ-
ποθανεῖν γὰρ φοβεῖται· καίτοι γε ὥπερ
ὁ Τάνταλος ἐπεκδύναι τὸν λίθον ὑπα-
ωρέμμενον, ἔτω καὶ ἔτος τὸν φόβον ὡς ἐχ-
ῆτρον ὑπ' αὐτῷ πιεζόμενος, ἀγαπήσειεν
ἂν, καὶ μακαρίσειε τὴν τῷ ἀθέῳ διάθεσιν,
ὡς ἐλευθερίαν. νυνὶ δὲ τῷ μὲν ἀθέῳ δει-
σιδαμονίας ἔδεν μέτεσιν· ὁ δὲ δεισιδαί-
μων τῇ περὶ ἄθεος ὦν, ἀδενέστερος
ἐστίν ἢ τῷ δοξάζειν περὶ θεῶν ὃ βύλεῖ).
καὶ μὴν ὁ ἄθεος δεισιδαμονίας ἔδαμῃ
συναίτιος· ἡ δὲ δεισιδαμονία τῇ ἀθεό-
τητι καὶ ἡμέτερα παρέχεν ἀρχὴν, καὶ ἡμο-
μῆ δίδωσιν ἀπολογίαν, ἐκ ἀληθῆ μὲν
ἔδε καλὴν, περὶ φάσεως δὲ τινος ἐκ ἁμοι-
ρον ἔσαν. ὃ γὰρ ἐν ἑρανῶ τι μεμπτόν, ἔδ

ἐν ἄστροις, ἔδ' ἐν ὥραις, ἢ περιόδοις ἢ κινύσεσιν ἢ λίγῃ περὶ γῆν, ἡμέρας καὶ νυκτὸς δημοιβροῖς, ἢ τροφαῖς ζώων, ἢ καρπῶν ἡμέρεσι πλημμελὲς καὶ ἄτακτον ἐνιδόντες, ὅτως ἀθεότηλα τῷ παντὸς κατέγνωσαν· ἀλλὰ τῆς δεισιδαιμονίας ἔρβια καὶ πάθη κατὰγέλασα, καὶ ῥήματα, καὶ κινήματα, καὶ γοιτῆαι, καὶ μαγεῖαι, καὶ περιδρομαί, καὶ τυμπανισμοί· καὶ ἀκαθάρτοι μὲν καθαρμοί· ῥυπαραί δὲ ἀγνῆαι, βάρβαροι δὲ καὶ παράνομοι πρὸς ἱεροῖς κολασμοί καὶ προπηλακισμοί ταῦτα δίδωσιν ἐνίοις λέγειν ὡς μὴ εἶναι θεὸς ἄμεινον, ἢ εἶναι, τοιαῦτα μὲν δεχομένους, τοιούτοις δὲ χαίροντας, ὅτω δὲ ὑβριστὰς, ὅτω δὲ μικρολόγους, καὶ μικρολύτους. ἔκ ἄμεινον ἔν ἢν Γαλάταις ἐκείνοις καὶ Σκύθαις τοπαράπαν μῆτε ἔννοιαν ἔχειν θεῶν, μῆτε φαντασίαν, μῆτε ἰσορίαν, ἢ θεὸς εἶναι νομίζειν χαίροντας ἀνθρώπων σφαττομένων αἵμασι, καὶ τελεωλάτην δυσίαν καὶ ἱερουργίαν ταύτην νομίζοντας;

De SUPERSTITIONE. 51

exfors. Non n. in hanc sententiam homines venerunt ut Univerſum diis care-
re putarent, quod in coelo, ſideribus,
tempeſtatibus, converſionibus, et motibus
Solis circa terram, quibus dies et nox ef-
ficiuntur, aut alimentis animalium, fru-
gumve proventibus culpandum aliquid in-
ordinatumve viderent. ſed ridicula ſu-
perſtitionis opera atque affectus, verba,
motus, praefſtigiae, incantationes, circun-
cuſitationes, tympanorum pulſationes, lu-
ſtrationes impurae, fordidae caſtimoniae,
barbarica et injuſta in templis ſupplicia
ac contumeliae, occaſionem exhibuerunt
nonnullis dicendi, praefſtare nullos eſſe
deos, quam qui talia probent iis que de-
lectentur, adeoque ſint contumelioſi, ſor-
didi et moroſi. Nonne n. magis expedie-
bat Gallis iſtis et Scytis nunquam in men-
tem veniſſe aliquid de diis, nihilque eos
de ullo numine imaginatos fuiſſe aut au-
ditu percepiſſe, quam opinari deos eſſe,
qui ſanguine jugulatorum hominum gau-
deant, idque eſſe perfectiſſimum ſacrifici-

52 PLUTARCHUS

um statuant? Non ne utilius erat Carthaginensibus jam inde ab initio Critia vel Diagora ad condendas leges adhibito discernere nullum esse deum, nullum genium: quàm talia sacra facere, qualibus illi Saturno operabantur? ubi non, ut Empedocles ait, reprehendens eos qui animalia sacrificant.

*Mutata genitor juglans sua pignora
forma*

*Immolat, et vanis stultus fecit aëra
votis:*

sed scientes prudentesque suos ipsi liberos sacrificabant, et quibus nulla erat proles, ii à pauperibus infantes tanquam agnos aut pullos avium ad eam rem emebant: adstabatque mater sine luctu aut gemitu, quem si ederet aut fleret, precio multabatur, et infans nihilominus mactabatur. et ante simulacrum omnia strepitu fistularum tympanorumque opplebantur, ne ejulatus mactati exaudiri posset. Quòd si typhones aliqui aut gigantes diis profligatis nobis imperarent, putasne alia eos

De SUPERSTITIONE. 53

τί δὲ Καρχηδονίοις ἔκ ἐλυσιτέλης Κρι-
 τίαν λαβῶσιν ἢ Διαγόραν νομοθέτην ἀπ'
 ἀρχῆς, μήτε τινὰ θεῶν μήτε δαυμόνων
 νομίζουσιν; ἢ τοιαῦτα θύειν οἷα τῷ Κρό-
 νῳ ἔθυσον, ἔχ' ὥσπερ Εμπεδοκλῆς φησι
 ἧς τὰ ζῶα θυόντων καθαπτόμενος, Μορ-
 φὴν δ' ἀλλάξαντα πατὴρ φίλον ὑὸν αἰ-
 ρας, Σφάζει, ἐπαχόμενος μέγα νήπιος·
 ἀλλ' εἰδότες καὶ γινώσκοντες αὐτοὶ τὰ αὐ-
 τῆς τέκνα καθιέρδον· οἱ δὲ ἄτεκνοι
 παρὰ ἧς πενήτων ὠνόμενοι παυδία
 κατέσφαζον καθάπερ ἄρνας ἢ νεοσφές.
 παρειαῖα δὲ ἢ μήτηρ ἄτελχος καὶ ἀσέ-
 ναχλος· εἰ δὲ γενάξῃεν ἢ δακρύσειν, ἔ-
 δει τῆς τιμῆς σέριεσθαι, τὸ δὲ παυδίον
 ὑδὲν ἥττον ἐθύετο. κρότε δὲ καλεπίμ-
 πλαστο πάντα περὶ τῷ ἀγάλματι ἐπαυ-
 λόντων καὶ τυμπανίζόντων, ἕνεκα τῷ μὴ
 γνέσθαι τὴν βόησιν ἧς θρήνων ἐξάκου-
 σον. εἰ δὲ Τυφῶνές τινες ἢ γίγαντες ἦρ-
 χον ἡμῶν τὰς θεὰς ἐκβαλόντες, ποίᾳς
 ἂν ἡδονῇ θυσίας, ἢ τίνας ἄλλας ἱερουργίας

54 PLUTARCHUS

γίας ἀπήτην; Αμνηστis δὲ ἡ Ξέρξης γυνὴ δώδεκα καλώρυξεν ἀνθρώπους ζῶντας ὑπὲρ αὐτῆς τῷ ἄδῃ· ἐν ὁ Πλάτων φησὶ φιλόανθρωπον ὄντα καὶ σοφὸν καὶ πλάσιον, πειθοῖ καὶ λόγῳ καλέχοντα τὰς ψυχὰς, ἄδην ὠνομάσθαι. Ξενοφάνης δὲ ὁ φυσικός τὰς Αἰγυπτίους, κοπιωμένους ἐν ταῖς ἐορταῖς καὶ θρηνητικαῖς ὁρῶν, ὑπέμνησεν οἰκείως, Οὗτοι, (φησὶν) εἰ μὴ θεοὶ εἰσι, μὴ θρηνεῖτε αὐτούς· εἰ δὲ ἄνθρωποι, μὴ δύετε αὐτοῖς. ἀλλ' ἔδεν ἔτω πολυπραγνὲς καὶ πολυπαθὲς νόσημα, καὶ μεμιγμένον ἐναντίας δόξης καὶ μαχομένης μάλλον, ὥς τὸ τῆς δεισιδαμονίας. φάχλειον ἔν αὐτὴν ἀσφαλῶς τε καὶ συμφερόντως, ἔχ ὥσπερ οἱ ληστῶν ἢ θηρίων ἐφοδόν, ἢ πύρ ἀπερισκέπτως καὶ ἀλογίστως περιφάγοντες, ἐμπίπλυσιν εἰς ἀνοδίας βάραθρα καὶ κρημνὲς ἐχέσας. ἔτως γὰρ ἔνιοι φάγοντες τὴν δεισιδαμονίαν, ἐμπίπλυσιν εἰς ἀθεότηα τραχεῖαν καὶ ἀνλίτυπον, ὑπερπηδήσαντες ἐν μέσῳ κειμένην τὴν ἀσέβειαν.

ΣΩΚΡΑ-

De SUPERSTITIONE. 55

eos sacrificia, aliosve ritus fuisse desideraturos? Amestris, quae Xerxis fuit uxor, Plutoni duodecim pro sese vivos homines defodit: quem quidem Ditem sive Haden Plato ait hoc nominis inde habere, quòd humanus cùm sit, et sapiens, atque dives, persuadendo ac sermone animas detineat. Xenophanes Physicus cum videret in solennibus festivitibus plangere et ejulare Aegyptios, aptè eos sic monuit: Hi siquidem dii sunt, nolite eos lugere: sin homines sint, nolite iis sacrificare. Caeterùm nullus est animi morbus tam multis erroribus perturbationibusque scatens, ac tam inter se dissidentibus et pugnantibus opinionibus refertus, atque superstitio. Fugienda itaque haec est. non tamen eo modo, quo nonnulli latronum aut ferarum insultum, ignemve inconsideratè et imprudenter fugientes, incidunt in loca invia, ubi praecipitia sunt et voragines periculosae. Sic enim quidam superstitionem fugientes, dum transiliunt in medio positam pietatem, in asperam pertinacemque incidunt impietatem.

SOCRA-

S O C R A T I S
E T
A R I S T O D E M I
D I A L O G U S D E D E O .

QUOD siqui Socratem putant, ut et scribunt nonnulli de eo, et loquuntur, quibusdam argumentis inducti, fuisse quidem excellentissimum ad impellendos homines ad virtutem, verum eò deducere non potuisse, ut in eà profectus aliquos facerent; illi velim non solum considerent, quae coërcendi causa de iis interrogata, qui omnia scire se putabant, refellebat; sed etiam ea, quae quotidie cum familiaribus differebat; atque ita, periculum faciant, potueritne suos familiares meliores reddere.

2. Dicam

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΑΙ
ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΥΣ

Διαλογος περὶ τοῦ Θεοῦ.

ΕΙ δέ τινες Σωκράτην νομίζουσιν (ὥς ἔνιοι γράφουσιν τε καὶ λέγουσι περὶ αὐτοῦ τεκμαυρόμενοι) προτρέψασθαι μὲν ἀνθρώπου ἐπ' ἀρετὴν κράτιστον γεγονέναι, προαγαγεῖν δ' ἐπ' αὐτὴν ἔχ' ἱκανόν, (χεψάμενοι, μὴ μόνον ἂν ἐκεῖνος κολασηρὶς ἕνεκα τὰς πάντ' οἰομένους εἶδέναι ἐρωτῆσθ' ἤλεγχεν, ἀλλὰ καὶ ἂν λέγων συνημέρως τοῖς συνδιαρίβουσι, δοκιμαζόντων, εἰ ἱκανὸς ἦν βελτίους ποιεῖν τὰς συνόνας.

β'. Λέξω δὲ πρῶτον, ἃ ποιεῖ αὐτοῦ
ἦκυσσα

ἤκουσα περὶ τῆ δαμονίᾳ διαλεγομένην
πρὸς Αριστόδημον τὸν Μικρὸν ἐπικαλέ-
μενον. καλῶμαθὼν γὰρ αὐτὸν ὅτε θυόη
τοῖς θεοῖς μηχανώμενον, ὅτε μανικῇ
χρώμενον, ἀλλὰ καὶ τῶ ποιόντων ταῦτα
καλαγελῶντα· εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Αρισ-
δημε, ἔστιν ὅς τις ἀνθρώπων τεθαύμα-
κας ἐπὶ σοφία; ἔγωγ', ἔφη·

γ'. Καὶ ὅς, λέξον ἡμῖν, ἔφη, τὰ ὀ-
νόμαζα αὐτῶν. ἐπὶ μὲν τοίνυν Εἰσὼν
ποιήσει Ομηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμα-
κα, ἐπὶ δὲ Διθυράμβῳ Μελανιππίδην,
ἐπὶ δὲ Τραγωδίᾳ, Σοφοκλέα, ἐπὶ δὲ Αν-
δριαντοποιῖᾳ Πολύκλειον, ἐπὶ δὲ Ζωγρα-
φίᾳ Ζεῦξιν.

δ'. Πότερά σοι δοκῶσιν οἱ ἀπερλαζό-
μενοι εἶδολα ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα, ἄξι-
οθαυμαστότεροι εἶναι, ἢ οἱ ζῶα ἔμφρονά
τε καὶ ἐνεργά; πολλὸν, ἢ Δία, οἱ ζῶα,
εἴπερ γε μὴ τύχη τινὶ, ἀλλὰ ὑπὸ γνώ-
μης ταῦτα γέγονεν. τῶν δὲ ἀτεκμάρ-
τως ἐχόντων, ὅτε ἕνεκά ἐστι, καὶ τῶν φα-
νερώς

2. Dicam autem primum, quae aliquando ex ipso audiui, differente de Deo ad Aristodemum, cognomento *Parvum*. Hunc enim quum accepisset, neque Diis sacrificare aliquid molientem, neque divinatione uti, adeoque ridere omnes qui haec facerent: Dic mihi, ait, Aristodeme, suntne homines aliqui, quos sapientiae nomine sis admiratus? Equidem, ait.

3. Dicit nobis, inquit (*Socrates*) eorum nomina. Equidem (*respondit is*) Homerum in pangendis carminibus Epicis admiratus sum maximè: in Dithyrambo, Melanippidem: in Tragoediâ, Sophoclem: in Statuaria, Polycletum: in Pictura, Zeuxin.

4. Utri verò (*inquit Socrates*) videntur tibi digni esse majori admiratione: num qui simulacra mentis et motûs expertia perficiunt, an qui animalia mente et efficacitate praedita? Multò magis profectò miror auctores animalium, si quidem ea non fortuitò, sed certo iudicio consilioque, facta sint. Utra verò vel casûs, vel consilii iudicis esse opera: num ea, de quibus assequi conjectura non licet,

cet, quânam de causâ facta sint ; an quae manifestò sunt ad utilitatem aliquam relata ? Nimirum ea profecta esse a consilio convenit opera, quae utilitatis causâ fiunt.

5. Annon igitur tibi videtur is, qui ab initio fecit homines, utilitatis causâ eis addidisse, per quae sensu perciperent singula : nimirum oculos, ut ea cernerent, quae cerni possunt : aures, ut audirent, quae audiri possunt ? Odorum certè, si nares additae non fuissent, quis nobis existisset usus ? Quinam sensus fuisset rerum dulcium, et acrium, et suavium illarum omnium, quae ore percipiuntur, si non lingua in nobis fuisset indita, quae harum est exploratrix ?

6. Praeterea non tibi videtur hoc quoque putandum esse Providentiae opus, quod quum visus imbecillis sit, palpebris hic quasi foribus muniretur, quae, ubi visu opus est, aperiuntur ; obrepente somno, clauduntur ? Ut autem ne venti quidem nocerent, cilia quasi cribrum à naturâ adderentur ; ac superciliis, quasi quibusdam suggrundiis, quae supra oculos sunt,

τερῶς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντων, πότερα τύχης
 καὶ πότερα γνώμης ἔρβᾳ κρίνεις; περὶ
 μὲν τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ γινόμενα γνώμης
 εἶναι ἔρβᾳ.

εἰ. Οὐκ ἔν δοκεῖ σοι ὁ ἐξ ἀρχῆς ποι-
 ῶν ἄνθρωπος, ἐπ' ὠφελείᾳ προθεῖναι αὐ-
 τοῖς, δι' ὧν ἀποθάνον, ἕκαστα, ὀφθαλμοὺς
 μὲν, ὥσθ' ὄραν τὰ ὁρατά, ὦτα δὲ, ὥσθ' ἀ-
 κέειν τὰ ἀκουστά; ὁσμήν γε μὴν, εἰ μὴ
 ῥῖνες προσετέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος
 ἦν; τίς δ' ἂν ἀσθησις ἦν γλυκέων, καὶ δρι-
 μέων, καὶ πάντων τῶν διὰ σόματος ἡδέων,
 εἰ μὴ γλῶττι τούτων γνώμων ἐνεργάσθῃ;

ς'. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ δοκεῖ σοι καὶ τὸ
 δὲ προνοίας ἔρβῳ εἰκέναι, τὸ, ἐπεὶ ἀδε-
 νῆς μὲν ἐσιν ἡ ὄψις, βλεφάροισι αὐτὴν
 θυρώσαι, ἃ, ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαι τι
 δεῖ, ἀναπέλάννῃ, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ (υἱ-
 κλείῃ); ὥς δ' ἂν μηδὲ ἄνεμοι βλάπτω-
 σιν, ἡθμὸν βλεφαρίδας ἐμφῦσαι, ὀφρῦσί
 τε ἀπογειῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων,
 ὥς μὴδ' ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἰδρὼς κακρυ-

γῆ· τὸ δὲ, τὴν ἀκοὴν δέχεσθαι μὲν πᾶ-
 σας φωνάς, ἐμπίπλασθαι δὲ μήποτε· ἢ
 τὸς μὲν παθεῖν ὁδόντας πᾶσι ζώοις οἷος
 τέμνειν εἶναι, τὸς δὲ γομφίους, οἷος πα-
 ρὰ τούτων δεξαμένης λαμβάνειν· ἢ εἶμα
 μὲν, δι' ὧν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῶα, εἰσέμ-
 πε), πλησίον ὀφθαλμῶν ἢ ῥινῶν καλα-
 δεῖναι· ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωρήσια δυσχε-
 ρῆ, ἀποσρέψαι τὸς τούτων ὀχετὸς, ἢ ἀ-
 πνευχεῖν, ἢ δυνατόν προσωπιάτω, ἀπὸ
 τῶν ἀσκήσεων· ταῦτα ἔτι προνοητικῶς
 πεπραγμένα, ἀπορεῖς, πότερα τύχης
 ἢ γνώμης ἔρβει εἶναι;

Ζ'. Οὐ, μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἀλλ' ἔτι
 γε χρυσὸν πᾶν εἶκει ταῦτα (σοφῶν
 τινος δημιουργῶν καὶ φιλοζών τεχνήματι.
 τὸ δὲ, ἐμφῦσαι μὲν ἔρωτα τῆς τεκνοποι-
 ῆς, ἐμφῦσαι δὲ ταῖς γειναμέναις ἔρωτα
 τῷ ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον
 μὲν φόβον τῷ ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τῷ
 θανάτῳ· ἀμέλει ἢ ταῦτα εἶκει μηχαν-
 νήματι τινος ζῶα εἶναι βυλάσασμένα.

ἢ. Σὺ

sunt, tegerentur; ut ne quidem sudor de capite manans eos laederet. Quòd item auditus voces omnes excipiat, nunquam tamen repleatur: quòd dentes anteriores universis animalibus dati sint velut ad secandum, molares verò ad comminandum, quae ab iis acceperint: quòd os, per quod immittuntur in animalia, quaecunque ab iis appetuntur, propè ab oculis et naribus collocaretur: quumque molesta sint quae excernuntur, canales horum averterentur, ut quàm remotissimè ab ipsis sensibus aveherentur: haec igitur tam providè facta, fortuitane opera sint, an a consilio profecta, dubitas?

7. Minimè profectò, inquit, sed mihi sic ea consideranti, sapientis cujusdam opificis, et animantium studiosi artificium prae se ferre videntur. Jam quòd cupiditatem procreandae sobolis indiderit, ac matribus cupiditatem educandi, educatis maximum vitae desiderium, maximumque mortis metum: nimirum haec quoque videntur illius esse artificiis consentanea, qui, ut essent animalia, certo consilio constituerit.

8. Tu verò non teipsum aliquid habere prudentiae putas? Interroga me, ac respondebo. An verò nusquam alibi quicquam esse putas prudentiae? praesertim quum scias, quòd exiguam terrae partem habeas in corpore, quum ea magna sit: quòd parum habeas humoris, quum humor multus sit: itemque de singulis rebus caeteris, quae magnae sunt, exiguam partem quam accepisses, ita deinde corpus tuum compactum fuit. Mentem verò, quae sola nusquam est, quodammodo feliciterprehendisse te putas? atque haec amplissima, numeroque infinita, per dementiam quandam in hunc ordinem esse redacta putas?

9. Ita profectò, inquit (*Aristodemus.*) Nam auctores non video, sicut earum rerum opifices cerno, quae heic sunt. Nimirum tu ne tui quidem ipsius animam cernis, quae rerum in corpore potitur: ideòque, si ita velis, licet tibi dicere, nihil te iudicio tuo facere, sed omnia fortitò.

10. Tum Aristodemus, Ego, mi Socrates, inquit, Numen non spernò, sed arbitror id esse magnificentius, quàm ut cultu

ή. Σὺ δὲ (αὐτὸν φρόνιμον τι δοκεῖς ἔχειν; ἐρώτα γυν, ἢ ἀποκριθῆναι. ἄλλοι δὲ ὕδαμῦ ὕδεν οἶει φρόνιμον εἶναι; ἢ ταῦτα εἰδώς, ὅτι γῆς τε μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι, πολλῆς ὕψης, ἔχεις, ἢ ὑγρῷ βραχὺ, πολλῷ ὄνις, ἢ τῷ ἄλλων δῆπν μεγάλων ὄντων ἑκάστῃ μικρὸν μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμοςαί σοι. ἰὼν δὲ μόνον ἄρα ὕδαμῦ ἐνία (ἐ δ' τυχῶς πῶς δοκεῖς συναρπάσαι; ἢ τάδε ὑπερμεγέθη ἢ πλῆθος ἄπειρα, δι' ἀφροσύνην τινὰ ὡς οἶει ἀτάκτως ἔχειν;

Δ'. Μὰ Δί', ἔφη. ὃ δ' ὁρῶ τὴς κυρίας, ὥσπερ τῷ ἐνθάδε γινομένων τὴς δημιουργός. ὕδεν γὰρ τὴν ἑαυτῷ σύ γε ψυχὴν ὁρᾷς, ἢ τῷ σώματος κυρία εἶναι. ὥς καὶ γὰρ τῷτο ἔξεσί σοι λέγειν, ὅτι ὕδεν γνώμη, ἀλλὰ τύχη πάντα πράττεις.

ί. Καὶ ὁ Αἰσώδης, ὅτοι, ἔφη, ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, ὑπερορῶ τὸ δαμόνιον, ἀλλ' ἐκείνο μεγαλοπρεπέστερον ἡγῆμαι,

ἢ ὡς τῆς ἐμῆς θεραπέας προσδεῖσθαι.
 ἔκῃ, ἔφη, ὅσω μεγαλοπρεπέστερον ἀξιῶ
 (εἰ θεραπεύειν, τοσούτω μᾶλλον τιμητέ-
 ον αὐτό.

ΙΑ. Εὖ ἴαδι, ἔφη, ὅτι εἰ νομίζοιμι
 θεὸς ἀνθρώπων τι φροντίζειν, ἔκ ἂν ἀ-
 μελοῖην αὐτῷ. ἔπειτ' ἔκ οἷσι φροντίζειν,
 οἱ πρῶτον μὲν μόνον τῷ ζῶν ἀνθρω-
 πον ὀρθὸν ἀνέστησαν, (ἡ δὲ ὀρθότης καὶ
 προορᾶν πλεῖον ποιεῖ δύνασθαι, καὶ τὰ
 ὑπερθεῖν μᾶλλον δεῖσθαι, καὶ ἥττον κα-
 κοπαθεῖν,) καὶ ὄψιν, καὶ ἀκοήν, καὶ σῶμα
 ἐνεποίησαν; ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἐρ-
 πέλοις πόδας ἔδωκαν, οἱ τὸ πορεύεσθαι
 μόνον παρέχουσιν· ἀνθρώπῳ δὲ καὶ χεῖ-
 ρας προσέθεσαν, αἱ τὰ πλεῖστα, οἷς ἀ-
 δαμονέστεροι ἐκείνων ἐσμὲν, ἐξεργάζον);

ΙΒ'. Καὶ μὴν γλῶττιάν γε πάντων τῷ
 ζῶν ἐχόντων, μόνην τὴν τῷ ἀνθρώπων
 ἐποίησαν οἷαν, ἄλλοις ἀλλαχῇ ψάυσαν
 τῷ σώματι, ἀρθρῶν τε τὴν φωνήν, καὶ
 σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις, ἀβελρόμεθα·

τὸ

cultu meo indigeat. Immò, ait (*Socrates*,) quanto magnificentius tui curam habere dignatur, tanto magis honore vult abs te affici.

11. Equidem, inquit (*Aristodemus*,) scire te volo, non me Deos neglecturum, si putarem eos res humanas curare. Tu ergo curare ipsos res nostras non arbitraris, quum primò inter animalia caetera solum illi hominem erectum esse voluerint, (et habet hoc erecta figura, ut prospici longiùs possit, et rectiùs superna spectari, et ut minus laedamur,) atque etiam visum, auditum, os addiderint? Deinde caeteris quidem, quae humi repant, pedes dederunt, qui solum hoc eis praebent, ut incedere possint: homini verò etiam manus addiderunt, quae plurima perficiunt, ob quae caeteris illis beatiores sumus?

12. Linguam verò quum animalia cuncta habeant, solam humanam ejusmodi condiderunt, ut, ore aliàs alibi contacto, vocem quasi articulet, omniaque significet, quaecunque significare nobis inter
nos

nos libeat. Jam quod rei venereae voluptates animalibus caeteris ita dederint, ut certum anni tempus eis praescripserint, quum nobis ad senectutem usque has continuo suppeditent ?

13. Neque tamen satis hoc Deo fuit, ut corporis curam haberet: sed, quod maximum est, etiam praestantissimam animam hominis naturae dedit. Nam cujus alterius animalis anima deprehendit primum de Diis, qui haec amplissima longeque pulcherrima construxerunt, eos esse? Quod item aliud genus, praeter homines, Deos colit? Quenam alia anima humanam superat in praecavendâ fame, siti, frigoribus, caloribus, vel in medendo morbis, vel exercendo robore, vel ampliori doctrinâ comparandâ, vel in eorum memoriâ retinendâ, quaecunque vel audierit, vel viderit, vel didicerit?

14. An enim planè tibi manifestum non est, homines inter animalia caetera quasi Deos quosdam vivere, longè ab ipsâ naturâ tum corpore tum animâ caeteris

τὸ δὲ, καὶ τὰς τῆς ἀφροδισίων ἡδοναῖς τοῖς
 μὴ ἄλλοις ζώοις δύναι, περιγράψαντας
 τῷ ἔτις χρόνον, ἡμῖν δὲ συνεχῶς μέχρι
 γήρας ταύτας παρέχειν;

ιγ'. Οὐ τοίνυν μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ
 τῷ ζώματος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ' (ὅπερ
 μέγιστον ἐστὶ) καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ
 ἀνθρώπῳ ἐπέφυσε. τίος γὰρ ἄλλης ζῶν
 ψυχῇ πρῶτα μὲν θεῶν, τῶν τὰ μέ-
 γιστα καὶ κάλλιστα συντάξαντων, ἡδὴ ὅ-
 τι εἰσὶ; τί δὲ φύλον ἄλλο, ἢ ἄνθρωποι,
 θεὸς θεραπείᾳ; ποία δὲ ψυχὴ τῆς
 ἀνθρωπίνης ἰκανότερα προφυλάττειν, ἢ
 λιμὸν, ἢ δίψαν, ἢ ψύχην, ἢ θάλην, ἢ
 νόσοις ἐπικυρῆσαι, ἢ ῥώμην ἀσκήσαι, ἢ
 πρὸς μάθῃσιν ἐκπονῆσαι, ἢ ὅσα ἂν ἀκί-
 σῃ, ἢ ἰδίῃ, ἢ μάθῃ, ἰκανωτέρα ἐστὶ δια-
 μεμνῆσαι;

ιδ'. Οὐ γὰρ πάντῃ σοι κατὰ δῆλον, ὅτι
 παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα, ὥστε θεοὶ, ἄν-
 θρωποι βιοτεύουσι, φύσις καὶ τῷ ζώματι
 καὶ τῇ ψυχῇ κρατισταίη; ὅτε γὰρ βοῶν
 ἂν

ἂν ἔχων σῶμα, ἀνθρώπῳ δὲ γνώμην,
 ἡδύνατ' ἂν πρᾶττειν, ἢ ἐβέλειο· ὅθ' ὅ-
 σα χεῖρας ἔχῃ, ἄφρονα δ' ἐσὶ, πλεόν
 ὕδεν ἔχῃ· σὺ δὲ ἀμφοτέρων τῶν πλεί-
 σθ' ἀξίων τέλῃσιν ὡς, ὅκ' οἶε σὺ θεὸς ἐ-
 πιμελεῖσθαι; ἀλλ' ὅταν τὶ ποιήσῃσι,
 νομιεῖς αὐτὰς σὺ φροντίζειν;

ΙΕ. Οταν πέμπωσιν, ὥπερ σὺ φῆς
 πέμπειν αὐτὰς, (υμβάλλας, ὅ, τι χρὴ
 ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν. ὅταν δὲ Ἀθηναῖοις,
 ἔφη, πυνθανομένων τι διὰ μαγικῆς
 φράζωσιν, καὶ τοῖς δοκεῖς φράζειν αὐτὰς;
 ὕδ' ὅταν τοῖς Ἑλλήσι τέρατα πέμποντες
 προσημάνωσιν, ὕδ' ὅταν πάνσιν ἀνθρώ-
 ποις; ἀλλὰ μόνον (ἐξαγῶντες ἐν ἀμε-
 λείᾳ κατὰ τίθειν);

ΙΣ'. Οἶε δ' ἂν, τὰς θεὰς τοῖς ἀνθρώ-
 ποις δόξαν ἐμψῆσαι, ὡς ἱκανοὶ εἰσιν εὖ
 καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν; καὶ
 ἀνθρώπους ἐξαπαλῶμεν τὸν πάντα χρό-
 νον ὕδ' ἐποτ' ἂν ἀνέδοται; καὶ ὁρᾷς, ὅτι
 τὰ πολυχρονιώτατα καὶ ῥεφώτατα τῶν
 ἀνθρώ-

teris praestantes ? nec enim si bovis haberet corpus, mentem autem hominis, facere, quae voluisset, potuisset : nec illa, quae manus quidem habent, sed mente carent, caeteris praestant. Tu verò, quum utrumque pretii longè maximi consequutus sis, non curare te Deos arbitraris ? At quidnam ubi fecerint, curam eos habere tui putabis ?

15. Quum miserint, (*inquit Aristodemus,*) quemadmodum tu dicis eos mittere, consiliarios eorum quae vel agenda, vel non agenda sint. Verum ubi quid Atheniensibus, subjecit (*Socrates,*) per divinationem consulentibus respondent, annon tibi quoque respondere putas ? Non quum caeteris Graecis, quum hominibus universis portenta mittunt, quibus aliquid ante denuntiant ? Te scilicet solum eximenes, extra curam suam collocant ?

16. Num arbitraris Deos hominibus opinionem indituros fuisse, quòd et beneficiis et poenis adficere possint, si non revera id possent ? Et homines arbitraris perpetuo deceptos horum nihil unquam sensisse ? Non vides, quòd quae inter res humanas et antiquitatis et sapientiae principatum tenent, nimirum urbes et nationes,

ones, divino cultui sint addictissimae; quodque hominum aetates prudentissimae res divinas maximè curent?

17. Disce, inquit, ô bone vir, etiam mentem tuam, dum inest corpori, ex arbitratu suo corpus gubernare. Quamobrem existimandum est, illam quoque sapientiam, quae est in hoc universo, sic omnia regere, quemadmodum ipsi gratum est: non oculum tuum ad multa usque stadia pertingere posse, et non posse Dei oculum, simul omnia intueri: neque animam tuam tam de rebus, quae hîc accidunt, quàm de illis, quae in Aegypto, et Sicilia, cogitare posse; et non posse Dei sapientiam simul omnia curâ suâ complecti.

18. Enimvero si, quemadmodum animadvertis, dum homines colis, qui te vicissim colere velint; ac dum gratificaris, qui vicissim velint gratificari; dum consulis alios, quinam prudentes sint perspicis: eodem modo Deos etiam colendo periculum feceris, an quid tibi velint

ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, δεσπεύου-
τά ἐστι, καὶ αἱ φρονιμώταται καὶ αἱ, δεῶν
ἐπιμελέςα);

ιβ'. Ω γὰρ, ἔφη, καλᾶμαθε, ὅτι καὶ
ὁ σὸς νῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα, ὅπως βλέπῃ;
μέλα χειρίζε). οἶεσθαι ἔν χρῇ καὶ τὴν ἐν
παντί φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐ-
τῇ ἡδύη, ἕτω τίθεσθαι· καὶ μὴ τὸ σὸν
μὲν ὄμμα δύνασθαι ἐπὶ πολλὰ γάρδια
ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τῷ θεῷ ὀφθαλμὸν ἀ-
δύνατον εἶναι ἅμα πάντα ὁρᾶν· μηδὲ
τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν ἐνθάδε
καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Σικελίᾳ
δύνασθαι φροντίζειν, τὴν δὲ τῷ θεῷ φρό-
νησιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπι-
μελεῖσθαι.

ιγ'. Ἦν μέντοι, ὡς περ ἀνθρώπος θε-
ραπείων γινώσκεις τὰς ἀντιθεραπείων
ἐθέλοντας, καὶ χαριζόμενος τὰς ἀντιχαρι-
ζόμενος, καὶ συμβουλόμενος καλαμανθά-
νεις τὰς φρονίμους· ἕτω καὶ τῶν θεῶν
πῶσαν λαμβάνης θεραπείων, εἴτι (αἱ

G

σελῆ-

Δεήσουσι περὶ τῶν ἀδύλων ἀνθρώποις
 Συμβάλλειν, γνώσῃ τὸ θεῖον, ὅτι τοσῦ-
 τον καὶ τοῖσόν ἐστιν, ὥσθ' ἅμα πάντα ὁ-
 ρᾶν, καὶ πάντα ἀκύνει, καὶ πανταχῶς
 παρῆναι, καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι
 αὐτὰς.

ιβ'. Εμοὶ μὲν ταῦτα λέγων ἔμνον
 τὴν Συνόλῃς ἐδόκει ποιεῖν, ὅποτε ὑπὸ
 τῶν ἀνθρώπων ὁρῶντο, ἀπέχεισθαι τῶν ἀ-
 νοσίων τε, καὶ ἀδίκων καὶ αἰχρῶν, ἀλλὰ καὶ
 ὅποτε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν· ἐπεὶ περὶ ἡγήσαιντο
 μηδὲν αἱ ποτε, ὧν πράττειν, θεὸς δια-
 λαθεῖν.

iis de rebus, quae hominibus obscurae sunt, consulere ; tum verò intelliges Numen tantum ac tale esse, ut omnia pariter videat, et audiat omnia, et ubique adsit, et pariter omnium curam gerat.

19. Haec quum diceret (*Socrates*,) non mihi tantum in familiaribus suis efficere videbatur, ut quoties ab hominibus conspicerentur, à rebus impiis, injustis, turpibus abstinere, sed etiam quoties in solitudine degerent : quippe qui existimarent, nihil unquam eorum quae agerent, occultum esse Diis posse.

Διλήσονται περὶ τῶν ἀδύλων ἀνθρώποις
 συμβαλῶν, γνώσῃ τὸ θεῖον, ὅτι τοσού-
 τον καὶ τοιούτον ἐστίν, ὥστ' ἅμα πάντα ὀ-
 ρᾶν, καὶ πάντα ἀκύνειν, καὶ πανταχῶς
 παρῆναι, καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι
 αὐτὰς.

ιβ'. Εμοὶ μὲν ταῦτα λέγων ἔμνον
 τὰς συνόλας ἐδόκει ποιεῖν, ὅποτε ὑπὸ
 τῶν ἀνθρώπων ὁρῶντο, ἀπέχιστα τῶν ἀ-
 νοσίων τε, καὶ ἀδίκων καὶ ἀχρῶν, ἀλλὰ καὶ
 ὅποτε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν· ἐπεὶ περ ἠγήσαιντο
 μηδὲν ἂν ποτε, ὧν πρᾶττοιν, θεὸς δια-
 λαθεῖν.

iis de rebus, quae hominibus obscurae sunt, consulere ; tum verò intelliges Numen tantum ac tale esse, ut omnia pariter videat, et audiat omnia, et ubique adsit, et pariter omnium curam gerat.

19. Haec quum diceret (*Socrates,*) non mihi tantum in familiaribus suis efficere videbatur, ut quoties ab hominibus conspicerentur, à rebus impiis, injustis, turpibus abstinere, sed etiam quoties in solitudine degerent : quippe qui existimarent, nihil unquam eorum quae agerent, occultum esse Diis posse.

DIALOGI
ALCIBIADIS II

Personæ.

SOCRATES, ALCIBIADES.

DEUMNE, & Alcibiades, præcaturus accedis? AL. Et maximè quidem, ô Socrates. SO. Tristitiam quandam præ te ferre videris, et oculos in terram figere, tanquam aliquid ipse tecum cogitans. A. At quid cogitem, ô Socrates? S. Maxima, ut mihi videtur: nam dic per Jovem obsecro, nonne putas deos eorum, quæ vel privatim, vel publicè precamur, nonnunquam concedere partim, partim negare, atque ~~illis quidem~~ annuere, illis verò minimè. A. Omnino quidem. S. Nónne igitur tibi

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ

πρόσωπα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ.

Ω ΑΛΚΙΒΙΑΔΗ, ἄρά γε πρὸς
τὸν θεὸν προσέξομαι; πορδὴ;
ΑΛ. Πάνυ μὲν ἔν, ὦ Σώκρατες. ΣΩ.
Φαίη γέ τι ἐσκυθρωπακέναι τε καὶ εἰς
γῆν βλέπειν, ὥς τις στυγερὸς. ΑΛ.
Καὶ τί ἂν τις στυγερὸς, ὦ Σώκρατες;
ΣΩ. Τὴν μεγίστην, ὦ Αλκιβιάδης, σύν-
νοισιν, ὥς γέ μοι δοκεῖ. ἐπεὶ φέρε πρὸς
Διὸς, ἔκ οἷα τὰς θεάς, ἃ τυχεύουσιν
ἀχόμενοι καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἐπίσθι τα-
των τὰ μὲν δίδοναι, τὰ δ' ἕ; καὶ ἔστιν
οἷς μὲν αὐτῶν, ἔστι δὲ οἷς ἕ; ΑΛ. Πά-
νυ μὲν ἔν. ΣΩ. Οὐκ ἔν δοκεῖ σοι πολ-
λῆς προμηθείας γε προσδεῖσθαι, ὅπως

μὴ λήσῃ τις αὐτὸν ἀχόμενος μεγάλα
 κακά, δοκῶν δ' ἀγαθὰ; οἱ δὲ θεοὶ τύ-
 χωσιν ἐν ταύτῃ ὅλβες τῇ ἕξει ἐν ἣ διδό-
 ασιν αὐτοὶ ἃ τις ἀχόμενος τυχεράνῃ;
 ὥπερ τὸν Οἰδίπουν αὐτίκα φασὶν εὖξασ-
 θαι χαλκῷ διελέσθαι τὸς υἱεὶς τὰ πατρῶα·
 ἔξον αὐτῷ τῷ παρόντων κακῶν ἀπόρρο-
 πὴν τινὰ εὖξασθαι, ἕτερα πρὸς τοῖς ὑπάρ-
 χουσι καλῆρατο· τοιγαρὶν ταῦτά τε ἔξε-
 τελέσθῃ, καὶ ἐκ τούτων ἄλλα πολλὰ καὶ δει-
 νά· ἃ τί δέῃ καθ' ἕκαστα λέγειν; ΑΛ. Αλ-
 λά σὺ μὲν, ὦ Σώκρατες, μαγνόμενον ἄνθρω-
 πον εἴρηκας. ἐπεὶ τίς ἂν σοι δοκῇ τολ-
 μῆσαι ὑγιαίνων τοιαῦτ' εὖξασθαι; ΣΩ.
 τὸ μαγνέσθαι ἄρά γε ὑπεναντίον (οἱ δα-
 κτεῖ τῷ βωφρονεῖν; ΑΛ. Πάνυ μὲν ἔν.
 ΣΩ. Αφρονες δὲ καὶ φρόνιμοι δοκῶσιν ἄν-
 θρωποι εἶναι τινὲς (οἱ; ΑΛ. Εἶναι μὲν-
 τοι. ΣΩ. Φέρη δὴ, ἐπισκεψάμεθα τίνες
 ποτ' εἰσὶν οἱ. ὅτι μὲν γὰρ εἰσὶ τινες,
 ὡμολόγηται, ἀφρονὲς τε καὶ φρόνιμοι, καὶ
 μαγνόμενοι ἕτεροι. ΑΛ. Ὁμολόγηται γὰρ.
 ΣΩ.

NUMINE ORANDO. 79

bi videtur magna providentia opus esse, ne quis seipsum fallat, dum magna petit mala, credens bona se petere: Deorum autem hic sit habitus, eaque ratio, ut largiantur, quae quis postulat? quemadmodum Oedipum ferunt obsecrasse Deum, de regno paterno, ut filii ferro decernerent. Cumque ei licuisset praesentium tum malorum aversionem poscere, alia insuper imprecabatur. Unde ad eum eventum ista venerunt, atque ex iis alia multa et gravia, quae referre singula nequaquam opus est. A. At tu furentem quidem hominem in exemplum adduxisti: nam quem putas sanae mentis hominem audere talia petere? S. Insanire nonne contrarium est ei quod est prudentem esse? A. Prorsus. S. Num, ex hominibus, alii prudentes esse, alii, imprudentes videntur? A. Videntur sanè. S. Age itaque consideremus quinam isti. Esse enim alios quidem imprudentes, alios vero prudentes, nonnullos insanos, jam con-

convenit. A. Convenit. S. Praeterea bene valentes aliqui sunt. A. Sunt. S. Aegrotantes alii. A. Omnino. S. Non ergo iidem sunt. A. Non certè? S. Suntne alii quidam qui neutrum istorum patiantur? A. Nequaquam. S. Necessè est enim hominem vel aegrotare, vel non aegrotare. A. Videtur. S. De prudentia verò et imprudentia idem iudicas? A. Quomodo dicis? S. Hominem aut prudentem, aut imprudentem, aut tertium praeterea velut medium quiddam esse oportere putas, quo nec prudens, nec imprudens sit? A. Nihil profectò. S. Necessè igitur alterum istorum pati. A. Apparet. S. Recordaris concessisse te insaniam prudentiae contrariam esse? A. Equidem. S. Et medium nullam rem esse tertiam quae hominem nec prudentem, nec imprudentem efficiat? A. Consensi quidem. S. Quinetiam duo esse eidem rei contraria quo pacto

ΣΩ. Ἐτι δὲ ὑγιαίνοντες εἰσὶ τινες; ΑΛ.
Εἰσίν. ΣΩ. Οὐκὲν καὶ ἀδελφεύεις ἕτεροι;
ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκὲν ἔχ' οἱ αὐ-
τοί. ΑΛ. Οὐ γό. ΣΩ. Ἀρ' ἔν' καὶ ἕτεροί
τινες εἰσίν οἱ μὴδ' ἕτερα τούτων πεπόν-
θασιν; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀνάσκει
γὼ ἔσθ' ἄνθρωπον ὄντα νοσεῖν ἢ μὴ νοσεῖν.
ΑΛ. Ἐμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Τί δέ; περὶ
φρονήσεως καὶ ἀφροσύνης ἄρα γε τὴν αὐ-
τὴν ἔχεις γνώμην; ΑΛ. Πῶς λέγεις;
ΣΩ. Δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι ἢ φρόνιμον,
ἢ ἀφρονα; ἢ ἔστι τι διὰ μέσου τρίτον πά-
θος ὃ ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον μῆτε φρόνι-
μον, μῆτε ἀφρονα; ΑΛ. Οὐδῆτα. ΣΩ.
Ἀνάγκη ἄρα ἐστὶ τὸ ἕτερον τούτων πεπον-
θέναι. ΑΛ. Ἐμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Οὐκὲν
μέμνησαι ὁμολογήσας ὑπεραντίον εἶπαι
μανίαν φρονήσῃ; Α. Ἐγώ γε. Σ. Οὐκὲν
καὶ μὴδὲν εἶναι διὰ μέσου τρίτον πάθος, ὃ
ποίησεν τὸν ἄνθρωπον μῆτε φρόνιμον μῆτε
ἀφρονα εἶναι; ΑΛ. Ὀμοκόγησα γάρ.
ΣΩ. Καὶ μὴν δύο γε ὑπεναντία ἐν

πράγ-

πρᾶγμα· ὡς ἂν εἴη; ΑΛ. Οὐδαμῶς.
 ΣΩ. Αφροσύνη ἄρα καὶ μαρία κινδυνδε
 ται τὸν εἶνα. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Πάρ-
 τας ὅν ἂν φαίης, ὧς Αλκιβιάδης, τὸς
 ἄφρονας μαίνεσθαι, ὁρθῶς ἂν φαίμεν.
 ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Αὐτίκα, τῶν σῶν ἡλε-
 κιωτῶν εἰ τινες τυγχάνουσιν ἄφρονες ὄν-
 τες, ὥστε εἰσὶ, καὶ τῶν ἔτι πρεσβυτέρων.
 εἰπεὶ φέρε πρὸς Διὸς, καὶ οἷε τῶν ἐν τῇ
 πόλει ὀλίγους μὲν εἶναι τὸς φρονίμους,
 ἄφρονας δὲ τὸς πολλούς; ὅς δὲ σὺ μα-
 νομῆναι καλεῖς; ΑΛ. Εγώ γε. ΣΩ. Οἷον
 ἂν ἔν χαίροντας ἡμᾶς εἶναι μὲν τοσού-
 των μανομένων πολιτομομῆναι; καὶ καὶ
 ἂν παμομῆναι, καὶ βαλλυμέναι, καὶ ἄπειρ
 εἰώθασιν οἱ μαγνόμενοι διαπράττειν, ἀ-
 πάλα δίκην δεδωκέαι; ἀλλ' ἄρα, ὧς
 μακάριε, μὴ ἔχ' ἔτι ταῦτ' ἔχει. ΑΛ.
 Πῶς ἂν ἔν ποτ' ἔχοι ὧς Σάκρατες; κιν-
 δυνδε γὰρ ἔχ' ἔτις ἔχεν ὥστε ὠθήν.
 ΣΩ. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ. ἀλλὰ τῇ δὲ πη
 ἀθρητίον. ΑΛ. Πῇ πόλει λέγεις; ΣΩ.
 Εγώ

pacto possunt? A. Nullo. S. Imprudentia igitur atque insania idem esse videntur. A. Videntur. S. Si ergo omnes imprudentes insanire dixerimus, rectè dicemus. A. Sanè. S. Et ex tuis æqualibus, necnon aetate majoribus si qui sunt imprudentes (uti re vera sunt) insanos esse. Nonne putas perpauca esse in hac urbe prudentes, imprudentes plurimos, quos insanos appellas? A. Equidem. S. An censes nos tutos inter hos insanos ita versari, quin ab eis percutiamur, ac verberemur, et quaecunque furiosi facere consuevère patientes, jamdudum poenas non fuisse daturos? Sed vide, ô beatae, ne aliter se res habeat. A. Quo pacto se habet, ô Socrates? Apparet enim non ita esse, ut putaram. S. Non certè, ut mihi videtur, sed hoc fortasse pacto cogitandum est. A. Quonam? S. Dicam tibi.

tibi. Ponimus aliquos aegrotantes esse, necne? A. Omnino quidem. S. Nunquid necessarium opinaris omnem aegrotum cruciari duntaxat podagra, vel febris, vel lippitudine? An etiam si nihil istiusmodi patiatur, posse tamen aliis morbis affici, cum multae sint morborum species praeter istas? A. Sic mihi videtur. S. Omnis lippitudo morbus tibi videtur. A. Mihi certè. S. Et omnis morbus etiam lippitudo? A. Non mihi quidem, nescio tamen quid asseram. S. Si dicenti mihi mentem adhibeas, etambo simul investigemus ferè quod volumus consequemur. A. Adhibeo, quàm maximè possum. S. Nonne convenit inter nos lippitudinem omnem esse morbum, non omnem tamen morbum lippitudinem esse? A. Convenit. S. Et rectè quidem consensisse videmur. Etenim febricitantes aegrotant omnes, non tamen quicunque aegrotant, etiam

Εγὼ δὲ σοι γε ἱρῷ. ὑπολαμβάνω μὲν γε
 τινὰς εἶναι νοσῦντας· ἢ ὐ; ΑΛ. Πάνυ
 μὲν ὕν. ΣΩ. Ἀρ' ὕν δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον
 εἶναι τὸν νοσῦντα ποδαγράφειν, ἢ πυρέτ-
 τειν, ἢ ὀφθαλμιάειν; ἢ ὕκ' ἂν δοκῇ σοι,
 καὶ μηδὲν τούτων πεπονθὼς, ἐτέραν νοσῶν
 νόσον; πολλὰ γὰρ δή περ γε εἰσὶ, καὶ ὕκ'
 αὐταμόναι. ΑΛ. Εμοίγε δοκῶσιν. ΣΩ.
 Ὀφθαλμία ὕν σοι δοκεῖ, πάντα νόσος εἴ-
 ναι; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἀρ' ὕν καὶ πάντα
 νόσος, ὀφθαλμία; ΑΛ. Οὐ δῆτα ἔμοι-
 γε ἀπερὶ μύθοιγε πῶς λέγω. ΣΩ.
 Ἀλλ' εἰάν ἔμοιγε προσέχης τὸν νῦν, σύν-
 τε δύο (κεπτομῶ, χεδὸν ἀρήσομαι.
 ΑΛ. Ἀλλὰ προσέχω, ὦ Σώκρατες, εἰς
 δύναμιν τὴν ἐμὴν. ΣΩ. Οὐκὲν ὁμολο-
 γήθη ἡμῖν ὀφθαλμία μὲν πάντα, νόσος
 εἶναι, νόσος μέντοι καὶ εἶναι πάντα, ὀφ-
 θαλμία; ΑΛ. Ὁμολογήθη. ΣΩ. Καὶ
 ὁρθῶς γε μοι δοκεῖ ὁμολογηθῆναι. καὶ γὰρ
 οἱ πυρέττοντες πάντες νοσῶσιν, καὶ μύθοι
 οἱ νοσῶντες πάντες πυρέττουν, καὶ πο-
 δαγράφει

θαυριῶσιν, ὃ δὲ γε ὀφθαλμιῶσιν, οἷμα·
 ἀλλὰ νοσὸς μὲν πᾶν τὸ τοιούτων ἐστίν, δια-
 φέρειν δὴ φασιν ὅς δὴ καλῶμεν ἰατρὸς
 τὴν ἀπεργασίαν αὐτῆς. ὃ γὰρ πᾶσαι, ὅ-
 τε ὁμοίαι, ὅτε ὁμοίως διαπράττονται, ἀλ-
 λά καὶ τὴν αὐτῆς δύναμιν ἕκαστη· νό-
 σοι μὲντοι πᾶσαι εἰσιν. ὥπερ δημιουργ-
 γὲς τινὰς ὑπολαμβάνομεν· ἢ ὃ; ΑΛ.
 Πάνυ μὲν ἔν. ΣΩ. Οὐκ ἔν τας (χυλο-
 τόμους, καὶ τέκτονας, καὶ ἀνδριαντοποιούς,
 καὶ ἑτέρας παμπλήθεις, ὅς τίς δεῖ καθ' ἑ-
 καστα λέγειν; ἔχουσι δ' ἔν διειρηφότις δη-
 μιουργίας μέρη, καὶ πάντες ἔντοι εἰσὶ δη-
 μιργοί· ὃ μὲντοι εἰσὶ τέκτονές γε, ὃ-
 δὲ χυλοτόμοι, ὃδὲ ἀνδριαντοποιοί· οἱ
 σύμπαντες εἰσὶ δημιουργοί. ΑΛ. Οὐ δῆ-
 τα. ΣΩ. Οὗτο μὲν ἔν καὶ τὴν ἀφροσύνην
 διειρηφότις εἰσὶ· καὶ τὰς μὲν πλεῖστον
 μέρος αὐτῆς ἔχοντες, μακρομήκους καλῶ-
 μεν· τὰς δ' ὀλίγον ἔλαττον, ἡλιθίους τε
 καὶ ἐμβρονήτους. οἱ δὲ ἐν ἀφημοσίτοις
 ὀνόμασι βυλόμενοι καλνομαΐζουσι, οἱ μὲν,
 μεγα-

tiam febricitant, vel podagra aut lippitudine afficiuntur. Sed omne quidem hujusmodi communiter morbus est: at ii quos Medicos appellamus, differre dicunt illorum curationem: non enim omnes, aut similes sunt, aut similiter pertractantur, verum secundum vim propriam singuli, morbi tamen sunt omnes. Quemadmodum opifices aliquos esse ponimus, nonne? A. Prorsus. S. Et cerdones, et fabros, sculptoresque, et quam plurimos alios, quos referre singulos nihil opus est, quive partes opificii discretas habent, ac omnes quidem opifices sunt. non tamen fabri omnes, neque coriarii, neque sculptores, at cuncti generatim opifices. A. Sic est. S. Eadem quoque ratione imprudentiam inter se plurimi partiuntur, et qui majorem sortiuntur imprudentiae partem, infani furentesque vocantur: qui vero aliquanto minorem, stolidi atque attoniti. Qui autem honestioribus vocabulis eadem significare vo-

lunt, partim quidem magnanimos appellant, partim ineptos : quidam non malos, innocuos, et inexpertos, et stupidos. Invenies quoque alia multa nomina, quibus omnibus imprudentia significatur. Discrepant autem, ut in superioribus discrepare apparuit, ars ab arte, et à morbo morbus. Tibi verò quid videtur? A. Idipsum. S. Sed ut redeamus unde digressi sumus, propositum fuit in disputationis exordio, qui prudentes, quive imprudentes essent dijudicare. Convenimus autem tales aliquos esse nonne? A. Convenimus. S. Prudentes existimas quicunque agenda dicendaque cognoscunt? A. Equidem. S. Imprudentes eos qui neutra vident? A. Eos ipsos. S. Nonne qui utraque hæc ignorant, seipsos latent, et agentes et loquentes quæ non oportet? A. Apparet. S. Ex his hominibus unum, ô Alcibiades, Oedipum esse dicebam. Roperies quoque nostris temporibus plurimos non ira concitos,

NUMINE ORANDO. 89

μεγαλαψύχους, οἱ δὲ, ἄλκιμοι· ἕτεροι δὲ
 ἀκάκους, καὶ ἀπείρους, καὶ ἐνέους. ἄρῃσεις δὲ
 καὶ ἕτερα πολλὰ ἀναζητῶν ὀνόματα.
 πάντα δὲ ταῦτα ἀφρασύνη ἐστί· διαφέρει
 δὲ, ὥσπερ τέχνη τέχνης ἡμῖν καλεφαί-
 γετο, καὶ νόσος νόσῳ. ἢ πῶς (οἱ δοκεῖ;
 ΑΛ. Εμοὶ μὲν ὕτω. ΣΩ. Οὐκὲν ἀπ' ἐ-
 κείνῳ πάλιν ἐπανέλθωμεν. ἦν γὰρ δὴ πρὶν
 ἐν ἀρχῇ τῷ λόγῳ, (χεπρίον εἶναι τὴν ἀ-
 φρανὰς τε καὶ φρονίμους, τίνες ποτ' εἰσίν.
 ὠμολόγητο γὰρ εἶναι τινάς· ἢ γὰρ ὕ;
 ΑΛ. Ναὶ ὠμολόγη). ΣΩ. Ἀρ' ἔν τῶ-
 ντες φρονίμους ὑπολαμβάνεις οἷ ἂν εἰ-
 δῶσιν ἄτλα δεῖ πράττειν καὶ λέγειν;
 ΑΛ. Εγώ γε. ΣΩ. Αφρανὰς δὲ ποτίεις;
 ἄρα γε τὴν μηδ' ἕτερα τέτων εἰδότες;
 ΑΛ. Τύτες. ΣΩ. Οὐκὲν αἶγε μὴ εἰδό-
 τες μηδ' ἕτερα τέτων, λήσαναι αὐτὰς καὶ
 λέγοντας καὶ πράττοντας ἄτλα μὴ δεῖ;
 ΑΛ. Φαίνε). ΣΩ. Τέτων μάλιστα ἔλε-
 γον, ὡς Ἀλκιβιάδῃ, καὶ τὸν Οἰδίπῳ εἶναι
 τῶν ἀνθρώπων. ἄρῃσεις δὲ καὶ τῶν ἰνῶν

ἔτι πολλὰς ἐκ ὀργῇ κεχηρημένους, ὥσπερ
 ἐκείνον, ἔδ' οἰομένους κακὰ σφίσιν εὐχεσ-
 θαι, ἀλλ' ἀγαθὰ. ἐκεῖνος μὲν, ὥσπερ ἔδ'
 ἡὺ χεῖρο, ἔδ' ὦλο. ἕτεροι δέ τινες εἰσὶν οἱ
 τάναντία τούτων πεπόνθασιν. ἐγὼ μὲν
 γὰρ οἶμά σε, εἰ σοι ἐμφανὲς ἡρόμενος ὁ
 θεὸς πρὸς ὃν τυγχάνεις πορδέμενος, ἐ-
 ρωτήσῃ, πρὶν ὅτις ἐὺ ξαδαί σε, εἰ ἐξ-
 αρκέσι τοῖς τύραννον ἡμέδαται τῆς Αθηναί-
 ων πόλεως. εἰ δὲ τούτο φαῦλον ἡγήσαιο,
 καὶ μὴ μέγα τί, περδεῖν, καὶ πάντων τῶν
 Ἑλλήνων. εἰ δὲ σε ὀρώη ἔτι ἑλαττον δο-
 κῆναι ἔχειν, εἰ μὴ καὶ πάσης Εὐρώπης
 ὑποσαῖν τοῖς, καὶ τούτο μὴ μόνον ὑποσαῖν,
 αὐθημερὸν σὺ βυλομένης ὡς πάντας αἰσ-
 θέδαται ὅτι Αλκιβιάδης ὁ Κλεινὸς τύ-
 ραννός ἐστιν. αὐτὸν οἶμά ἂν σε ἀπιέναι
 περιχαρῇ ἡρόμενον, ὡς τῶν μεγίστων ἀ-
 γαθῶν κεκυρηκότα. ΑΛ. Εγὼ μὲν οἶ-
 μαί, ὦ Σώκρατες, καὶ ἄλλον ὀνίσιον, εἰ-
 περ τοιαῦτα συμβαῖν αὐτῷ. ΣΩ. Αλ-
 λά μῦθοι ἀντί γε τῆς σῆς ψυχῆς ἔδ'
 ἂν

citōs, ut ille, nec qui mala se, sed bona
 potius exoptare putent. Ille siquidem ut
 non optabat, ita nec putabat. Sunt verò
 nonnulli, qui horum contraria patiuntur.
 Reor equidem te primum si fortè Deus
 ille ad quem exorandum accedis, sese o-
 culis offerens, te priusquam aliquid obse-
 crares, interrogaret, satisne tibi sit Athe-
 nienſium dominatu potiri : quod si hoc
 vile et exiguum quiddam aestimares, ad-
 deret et Graecorum omnium, et si vide-
 rit te neque istis etiam acquiescere, nisi
 totius etiam Europae adjiciat, neque id
 tantum adjiceret, sed quum cuperes ut, u-
 no eodemque die sentirent omnes Alcibi-
 adem Cliniae filium dominum esse, atque
 ideo haec tibi concederet omnia : reor
 inquam ab eo te ingenti cum laetitia re-
 diturum, ac si maxima bona esses feliciter
 consecutus. A. Arbitror, ô Socrates, et
 quaecunque alium quisquis eandem for-
 tem assequeretur. S. Vitam verò tuam,
 an

an cum Graecorum omnium, atque etiam barbarorum regione et dominatu commutares? A. Non ut opinor, quippe cum nullo modo ufurus essem. S. Quid si ufurus quidem sis, malè tamen, et cum nocumento? Neque sic quidem? A. Non profectò. S. Cernis ergo tutum non esse, aut quae offeruntur, temerè acceptare, aut optare, si quis propterea incommoda subiturus sit, vel vitam protinus amissurus. Multos autem referre possemus, qui cum tyrannidem affectassent, dumque illa potirentur ardenti studio contendissent, utpote bonum aliquid adepturi, propter tyrannidem circumventi insidiis perire. Puto etiam audivisse te nonnulla heri ac nudiustertius gesta, cum Archelaum Macedonum tyrannum, tyrannidis amantem delicias, aliquis huiusmodi delicias, non minus quàm ille, sitiens interfecit, ut tyrannus mox beatusque futurus. Cum verò triduum, aut quatri-

ἂν τὴν πάντων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων
 χώραν τε καὶ τυραννίδα βυληθείης τοῖ
 ἡμέδα. ΑΛ. Οὐκ οἶομα ἔγχε. πῶς
 γὰρ ἂν; μὴν γέ τι μέλλων αὐτοῖς χρῆσ-
 θαι. ΣΩ. Τί δ' εἰ μέλλεις κακῶς τε καὶ
 βλαβερώς χρῆσθαι; ἢ δ' ἂν ἕτως; ΑΛ.
 Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ορᾷς ἔν ὧς ἐκ ἀσφαλὲς
 ἔτε τὰ διδόμενα εἰκὴ δέχεσθαι σε, ἢ τε
 αὐτὸν εὐχεσθαι ἡμέδα. εἰ γέ τις
 βλάπτεισθαι μέλλῃ διὰ ταῦτα, ἢ τοπα-
 ράπαν τῷ βίῳ ἀπαλλαγῆναι. πολλὰς
 δ' ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν ὅσοι τυραννίδος ἐ-
 πιθυμήσαντες ἦδη, καὶ ἀπεδάσαντες τῷ
 αὐτοῖς παραῆμεδα, ὡς ἀγαθόν τι πράτ-
 τειν, διὰ τὴν τυραννίδα ἐπιβλαθέντες
 τὸν βίον ἀφῆρέθησαν. αἶμα δέ σε ἐκ ἀ-
 νήκοον εἶναι ἐνὶ γὰρ χθρᾷ τε καὶ πρῶτῳ
 γεγνημένα. ὅτε Ἀρχέλαον τὸν Μακε-
 δόνων τύραννον τὰ παλαιὰ, ἐραδεία
 τῆς τυραννίδος ἔθεν ἥτιον ἢ πέρ ἐκείνος
 τῶν παλαιῶν, ἀπέχλειναι τὸν ἐραστὴν, ὡς
 τύραννός τε καὶ ἀδελφὸν ἀνὴρ ἐσόμενος.
 καλαχῶν

κατασχών δὲ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας
 τὴν τυραννίδα, πάλιν αὐτὸς ἐπιβουλ-
 δεῖς ὑφ' ἑτέρων τιπῶν ἐτελεύτησεν. ὁρᾷς
 δὴ καὶ τῆς ἡμετέρων. πολιοῦς (ταῦτα
 γὰρ ἐκ ἄλλων ἀκηκόαμεν, ἀλλ' αὐτοῖ
 παρόντες οἶδαμεν) ὅσοι στρατηγίας ἐπι-
 θυμήσαντες ἦδη, καὶ τυχεῖς αὐτῆς, οἱ
 μὲν, ἔτι καὶ νῦν φυγάδες τῆσδε τῆς πό-
 λεως εἰσιν, οἱ δὲ τὸν βίον ἐτελεύτησαν·
 οἱ δὲ ἄριστοι δοκῶντες αὐτῶν πράττειν,
 διὰ πολλῶν κινδύνων ἐλθόντες καὶ φόβων, οὐ
 μόνον ἐν ταύτῃ τῇ στρατηγίᾳ, ἀλλ' ἐπεὶ εἰς
 τὴν αὐτῆς κατήλθον, ὑπὸ τῆς τυραννίδος
 πολιορκούμενοι πολιορκίαν ἔδεν ἐκείτῳ
 τῆς ὑπὸ τῆς πολιορκίας διετέλεσαν· ὥστε ἐ-
 νίης αὐτῶν εὐχεσθαι ἀστρατηγῆτας εἶναι
 μᾶλλον ἢ ἀστρατηγικῆται. εἰ μὲν ἔν ἦσαν οἱ
 κίνδυνοί τε καὶ πόνοι φέροντες εἰς ὠφέλειαν,
 εἶχεν ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ καὶ πολὺ τὸ
 ναίσιον. ἀρήτεις δὲ καὶ περὶ τέκνων τὸν
 αὐτὸν τρόπον, ἀξαμένους τινὰς ἦδη γε-
 γεσθαι, καὶ ἡγομένων εἰς συμφορὰς τε καὶ
 λύπας

quadriduum tyrannide potitus esset, rursus ab aliis ex insidiis et ipse oppressus periit. Ut autem referamus, quae non ex auditu percepimus, sed ipsi nos praesentes inspeximus, vides insuper ex nostris civibus quicumque praefecturam exercitus affectantes nacti illam sunt, partim etiam his temporibus exules oberrare, patim morte damnatos esse. Et si qui forsitan extremis periculis, et temporibus aditis strenuè rem gessisse visi sunt, non modò in ipso exercitu, verùm etiam postquam in suas sedes redière, non minoribus à sycophantis et calumniatoribus insidiis oppressi sunt, quàm ab ipsis hostibus, ut plerique illorum optaverint denique se privatos vixisse potius, quàm cum imperio. Quòd si pericula et labores hujusmodi aliquam nobis utilitatem afferrent, profectò hoc studium nonnihil rationis haberet. Nunc verò longè contrà res se habet. Invenies praeterea eodem pacto nonnullos homines, qui filios
votis

votis exoptant: at cùm filios adepti sunt, in calamitates doloresque maximos incidunt. Nam plerique cùm liberi per omnem aetatem improbi perseverent, universam vitam in moerore conficiunt. Qui verò probos filios nacti adverso quodam casu illis orbantur, nihilominus, quàm superiores illi miseri sunt, ut prorsus praeoptarent nunquam se filios genuisse. Et quamvis haec atque alia multa hujusmodi manifesta sint, rarò tamen inveniretur, qui vel à datis abstineret: vel si orando impetraturus esset, votum omitteret. Permulti etiam, neque à quaesita tyrannide, neque à parta praetura, neque ab aliis innumeris, quae cum possidentur, laedunt potius, quàm profint, discederent, quàm potius orarent sibi illa concedi, siquando non adsint. Interdum breve post tempus praeterita vota damnant, ad contraria recurrentes. Quamobrem vereor equidem, ne homines temerè deos incusent, quasi mala ab iis inferantur:

λύπας τὰς μεγίστας καλῶσάντας. οἱ μὲν
 γὰρ, μοχθηρῶν διὰ τέλους ὄντων τῶν τέκ-
 νων, ὅλον τὸν βίον λυπόμενοι διήγαγον·
 τὺς δὲ, χρησῶν μὲν ἡγομένων, (συμφο-
 ραῖς δὲ χρησαμένων, ὥς τε σερηθῆναι, καὶ
 τύτῃς ἔδεν εἰς ἐλάττονας δυσυχίας κα-
 θεσηκότας ἢ περ ἐκείνους· καὶ βυλομένους
 ἂν ἀγῆναι μᾶλλον εἶναι ἢ ἡμέδαται. ἀλλ'
 ὁμῶς τούτων τε καὶ ἐτέρων πολλῶν ὁμοι-
 οτρόπων τούτοις ἔτι σφόδρα καλὰ δῆλων
 ὄντων, πάντιον ἀρεῖν ὅσις ἂν ἢ δεδομένων
 ἀποχόριστο, ἢ μέλλων δι' ἀχῆς τὰ ξέδαται,
 παύσατο ἂν ἀχόμενος. οἱ δὲ πολλοὶ ἔτι
 ἂν τυραννίδος δεδομένης ἀποχόριστο ἂν, ἔτι
 στρατηγίας, ἔτι ἐτέρων πολλῶν, ἀπαρόντα
 βλάβῃ μᾶλλον ἢ ὠφελεί· ἀλλὰ καὶ εὖ-
 ξαμνο ἂν ἡμέδαται, εἴπω μὴ παρόντα τυ-
 χάνει. ὀλίγον δὲ ἐπιχόνεις, ἐνίοτε παλι-
 νωδῶσιν ἀνδρόμενοι ἅτ' ἂν τοπρῶτον εὖ-
 ξων). ἐγὼ μὲν ἔν ἀπορῶ μὴ ὡς ἀληθῶς
 μάτην θεὸς ἀνθρώποι ἀγτιῶν), ἐξ ἐκείνων
 φάμενοι κακὰ σφίσιν εἶναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ

Φῶσιν ἢ τε ἀτασθαλίᾳσιν, ἢ τε ἀφρο-
σύνας χρὴ εἰπεῖν,

— ὑπὲρ μόνον ἄλλεῖ ἔχουσι.

KINΔΥΝΕΥΕΙ γ' ἂν, ὦ Αλκιβιάδῃ,
φρόνιμός τις εἴναί κεῖνος ὁ ποιητής, ὃς
δοκεῖ μοι φίλοις ἀνοήτοις τισὶ χρησά-
μενος, ὁρῶν αὐτὸς καὶ πράττοντας καὶ ἀ-
χομένους ἅπερ καὶ βέλλιον ἦν, ἐκείνοις δὲ
ἐδόκει κοινῇ ὑπὲρ ἀπάντων αὐτῶν ἀχὴν
ποιήσασθαι. λέγει δὲ πῶς ὦδ',

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐοδα (φῆσι) καὶ
ἀχομένοις καὶ ἀνδράσιν

Ἀμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ ἀχομένοις
ἀπαλέξειν κελδέει.

ἐμοὶ μὲν ἔν καλῶς δοκεῖ καὶ ἀσφαλῶς λέ-
γειν ὁ ποιητής· σὺ δ' εἴ τι ἐν νῶ ἔχεις
πρὸς ταῦτα, μὴ σιώπα. ΑΛ. Χαλεπὸν,
ὦ Σώκρατες, ἐστὶν ἀντιλέγειν πρὸς τὰ κα-
λῶς εἰρημένα· ἐκείνο δ' ἔν ἐννοῶ, ὅσων
κακῶν αἰτία ἢ ἄγνοια τοῖς ἀνθρώποις·
ὁπότε, ὡς ἔοικε, κελήθαμεν ἡμᾶς αὐτὸς
διὰ ταύτην καὶ πράττοντες, καὶ τότε ἔσ-
χαλον,

ii verò seu protervitate quadam, sive infipientia sibiipsis dolores morte acriores pariunt.

Quare prudens mihi videtur poeta ille qui amicis infipientibus usus, dum eos videret et agentes et orantes, quae illis minimè conducebant, cùm tamen eis utilia viderentur, pro omnibus sic ait: Jupiter rex, optima quidem nobis et voventibus, et non voventibus tribue. Mala autem poscentibus quoque abesse jube. Rectè igitur et cautè loqui poeta mihi videtur: tu verò siquid habes in animo, quod adversus haec proferas, ne fileto. A. Difficile est, ô Socrates, in iis quae bene dicta sunt, contradicere. Illud autem cogito, quantorum malorum causa sit hominibus ignorantia: quandoquidem propter hanc nos latet, cùm malè quid agimus, et quod deterrimum est, ob eam pessima nobis quandoque precamur,

quod quidem nemo putaret. Sed illud quilibet opinaretur, posse videlicet se si-
biipſi non peſſima, ſed optima petere :
hoc enim revera execrationis cujuſdam
non voti ſimile eſſet. S. At fortè, ô op-
time, diceres quiſpiam te ſimul ac me
ſapientior, haud ſatis rectè nos loqui,
dum ſic temerè ignorantiam vituperamus,
niſi haec adjiciamus, quaenam et
quorum ignorantia ſit. Quibuſdam
nanque certo modo affectis bonum for-
tè eſt ignorantia, quemadmodum aliis
malum. A. Quid ais? Eſtne quicquam,
quod alicui quomodocunque ſe habenti
ignorare aliquando praefit, quàm cog-
noſcere? S. Mihi ſanè videtur, nunquid
et tibi? A. Non per Jovem. S. Enim-
verò nec illud te adverſus matrem pa-
traſſe unquam velle judicabo, quod O-
reſtem, et Alcmaëona, et ſiqui tales fu-
ère, commiſiſſe ferunt. A. Bene omi-
pare per Jovem, ô Socrates. S. Non
deceat,

NUMINE ORANDO. 101

χαλον, ἀχόρμμοι ἡμῖν αὐτοῖς τὰ κά-
 κισα. ὅπερ ἔν ὑδαῖς οἰηθείη, ἀλλὰ τῷτο
 γε πᾶς ἂν οἴοιτο ἱκανὸς εἶναι, αὐτὸς
 αὐτῷ τὰ βέλγισα εὖξασθαι, ἀλλ' ἔ τὰ
 κάκισα. τῷτο μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς καλὰ-
 ρα τινὶ ἀλλ' ἔκ ἀχῇ ὁμοιον ἂν εἴη.
 ΣΩ. Αλλ' ἴσως, ὦ βέλγισε, φάη ἂν τις
 ἀνὴρ ὃς ἐμῷ τε καὶ σὺ (σφώτερος ὢν τυγχά-
 νη, ἔκ ὀρθῶς ἡμᾶς λέγειν, ἔτως εἰκὴ ψέ-
 γοντας ἄγνοιαν· εἰ γε μὴ παρὰδείημμε
 τὴν ἔσιν ὢν τε ἄγνοιαν, καὶ ἔσιν οἷς, καὶ
 ἔχουσι πως, ἀγαθὸν, ὥπερ ἐκείνοις κα-
 κόν. ΑΛ. Πῶς λέγεις; ἐστὶ γὰρ ὅτιν
 παρὰμα ὁτῶδὴ ὁποσὺν ἔχοντι ἄμεινον
 ἀγνοεῖν ἢ γινώσκειν; ΣΩ. Εμοιγε δο-
 κεῖ. (οἶ δ' ἔ; ΑΛ. Οὐ μέντοι μὰ Δία.
 ΣΩ. Αλλὰ μὴν ὑδ' ἐκεῖνο σὺ καταγνώ-
 σμας, ἐθέλειν ἂν (εἰ παρὸς τὴν ἑαυτῷ μη-
 τέρα διαπεπράχθαι, ἅπερ Ορέστην φασὶ καὶ
 τὸν Αλκμαίωνα, καὶ εἰ δὴ τινες ἄλλοι
 ἐκείνοις τυγχάνουσι ταῦτα διαπεπραγ-
 μένοι. ΑΛ. Εὐφύμη παρὸς Διὸς, ὦ Σώ-

κρατες. ΣΩ. Οὗτοι τὸν λέγοντα, ὦ
 Αλκιβιάδη, ὡς ἐκ ἂν ἐθέλοις τοῖ ταῦτα
 πετράχθαι, ἀφημεῖν δὲ (εἰ κελεύειν, ἀλ-
 λά μᾶλλον πολὺ ἢ τις τὰ ἐναντία λέ-
 γοι· ἐπειδὴ ἔγωγε τοῖ δοκεῖ σφόδρα δει-
 νὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὥς ὕδὲ ρητέον εἶ-
 ναι ἔτις ἐκὼς δ' ἂν τὸν Ορέστην, εἰ
 ἐτύλχανε φρόνιμος ὢν, καὶ εἰδὼς ὅ, τι βέλ-
 τιον ἦν αὐτῷ πράττειν, τολμήσας ἂν
 τι τέτων διαπράττασθαι; ΑΛ. Οὐ δῆ-
 τα. ΣΩ. Οὐδέ γε ἄλλον οἶμαι ὕδνα.
 ΑΛ. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Κακὸν ἄρα (ὡς
 εἴκειν) ἐστὶν ἢ τῷ βελτίον. ἄγνοια, καὶ τὸ
 ἄγνοεῖν τὸ βελτίον. ΑΛ. Εμοιγε δοκεῖ.
 ΣΩ. Οὐκ ἔστι καὶ ἐκείνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄ-
 πασι; ΑΛ. Φημί. ΣΩ. Ἐτι τοίνυν καὶ
 τόδε ἐπισκεψώμεθα· εἴ σοι αὐτίκα μά-
 λα παρασαῖη, οἷθένης βέλτιον εἶναι, Πε-
 ρικλέα, τὸν (ἑαυτῷ ἐπιτροπὸν τε καὶ φί-
 λον, ἐλχειρίδιον λαβόντα, ἐλθόντα ἐπὶ
 τὰς θύρας, εἰπεῖν εἰ ἔνδον ἐστὶ, βεβλόμε-
 νον ἀποκρίσθαι αὐτὸν ἐκείνου, ἄλλον δὲ
 μηδέ-

deceat, ô Alcibiades, eum qui inquit, te
 nolle ita fecisse, jubere ut bene omine-
 tur, sed potius si quis contraria diceret.
 Postquam facinus tam horrendum tibi
 videtur, ut ne pronunciari quidem facîle
 debeat, putas Orestem, si prudens fuisset,
 et quid bonum sibi novisset, scelus tan-
 tum ausurum fuisse? A. Non certè.
 S. Neque alium ut arbitror ullum. A.
 Nullum. S. Malum igitur ut videtur ig-
 norantia optimi, et quod optimum est
 ignorare. A. Mihi sanè videtur. S.
 Nonne et illi, et caeteris omnibus? A.
 Fateor. S. Consideremus praeterea et
 hoc, si in mentem tibi melius esse pu-
 tanti, subito veniat, Periclem tutorem
 atque amicum tuum interficere, ac sum-
 pto gladio ad fores illius properans in-
 terrogares num intus sit, volens illum
 duntaxat, nec alium quenquam occide-
 re, domestici autem illum intus esse re-
 spon-

sponderent. Neque dico te quicquam hujusmodi conari, sed an videatur tibi, quod quidem nihil prohibet, ignoranti quid sit optimum, adesse posse interdum opinionem, ut judices quod est pessimum, nonnunquam optimum esse. An non tibi videtur? A. Omnino quidem. S. Ergo si domum ingressus, videntque illum non tamen agnoscas, sed opineris alium esse, numipsum perimeres? A. Non per Jovem, ut mihi videor. S. Non enim quem fors offerret, sed quem statueras, nonne? A. Profectò. S. Num et si frequenter facinus aggrediare, semper autem ignorares Periclem esse, unquam in eum irrueres? A. Nunquam. S. Orestem verò putas unquam manus illaturum fuisse matri, si eam non cognovisset? A. Non arbitror. S. Neque enim ille quaecunque occurreret mulier, nec quamcunque matrem suam duntaxat necare

μηδέν α· οἱ δὲ φαῖεν ἔνδον εἶναι. καὶ ἔλε-
 γω ἐθέλειν ἂν σε τῶτων τί πράττειν·
 ἀλλ' εἰ, οἶμαί, δόξει σοὶ ὅπερ ἔθεν κω-
 λυεῖ δὴ πῃ τῷ γε ἀγνοῦντι τὸ βέλῃσον;
 παραστῆναι ποτὲ δόξαν ὥσε οἰηθῆναι καὶ
 τὸ κάκισον ποτὲ βέλῃσον εἶναι. ἢ ἔκ ἂν
 δοκῇ σοι; ΑΛ. Πάνυ μὲν ἔν. ΣΩ. Εἰ
 ἔν παρελθὼν εἴσω, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐκείνον,
 ἀγνοήσας τε καὶ οἰηθείης ἂν ἄλλον εἶναι
 τινα, ἂρ' ἔτι ἂν αὐτὸν τολμήσας ἀπο-
 κλῆναι; ΑΛ. Οὐ μὰ τὸν Δία ἔκ ἂν μοι
 δοκῶ. ΣΩ. Οὐ γὰρ δὴ πῃ τὸν ἐνλυχόντα,
 ἀλλ' αὐτὸν ἐκείνον ὃν ἠβέλευ. ἢ γάρ;
 ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκῦν καὶ εἰ πολλαίς
 ἐλχειρεῖς, αἰεὶ δὲ ἀγνοεῖς τὸν Περικλέα,
 ὅποτε μέλλεις τῦτο πράττειν, ἢ ποῖε
 ἂν ἐπίθοιο αὐτῷ. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ.
 Τί δέ; τὸν Ορέστην δοκῆς ἂν ποῖε τῇ
 μητρὶ ἐπιθέσθαι, εἴγε ὡσαύτως ἠγνόησεν;
 ΑΛ. Οὐκ οἶμαί ἔγωγε. ΣΩ. Οὐ γὰρ δὴ
 πῃ ἔδ' ἐκείνος τὴν προσυχεύσαν γυναῖ-
 κα, καὶ δὲ τὴν ὀτρύν μητέρα διανοεῖτο
 ἀποκλῆναι,

ἀποκλῖναι, ἀλλὰ τὴν αὐτὸς αὐτῷ. ΑΛ. Ἐστὶ ταῦτα. ΣΩ. Ἀγνοεῖν ἄρα τὰ γε τοιαῦτα βέλτιον τοῖς ὕτω διακειμένοις, ἢ τοιαύτας δόξας ἔχουσι. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκ ἔστιν ὅτι ἢ ἔστιν ὧν γε ἄγνοια, ἢ ἔστιν οἷς, ἢ ἔχουσι πως, ἀγαθὸν, ἀλλ' ὃ κακὸν, ὥσπερ ἄρτι σοὶ ἐδόκει; ΑΛ. Ἐοικεν. ΣΩ. Ἐτι τῶντων εἰ βέλτε τὸ μείζον τῷτο ἐπισκοπεῖν, ἢ τοπεν ὅν, ἴσως ἂν σοὶ δοξοιεν εἶναι. ΑΛ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκратες. ΣΩ. Ὅτι, ὥς ἔπος εἶπεν, κινδυνώδει τό γε ἥν ἄλλων ἐπιστημῶν κληῖμα, εἰάν τις ἀνὰ τῷ βελτίστῳ κεκλήμενός ἦ, ὀλιγάκις μὲν ὠφελεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα αὐτά. (κόπη δὲ ὦδε· ἄρ' οὐκ ἀναγκαῖον σοὶ δοκεῖ εἶναι, ὅταν τι μέλλωμεν ἢ τοι πράττειν ἢ λέγειν, οἰσθῆναι δὲν πρῶτον ἡμᾶς εἶδέναι, ἢ τῷ ὄντι εἶδέναι τῷτο ὃ ἂν περ χειρότερος μέλλωμεν τι ἢ λέγειν ἢ πράττειν; ΑΛ. Ἐμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Οὐκ ἔστιν οἱ ῥήτορες αὐτίκα, ἢ τοι εἰδότες συμβάλλειν,

care decreverat. A. Sunt haec vera. S. Itaque hominibus sic affectis et in iisdem opinionibus involutis, ignorare talia praestat. A. Videtur. S. Vides jam quòd ignorantia quaedam hominibus certo quodam modo dispositis bonum quoddam est, non autem, ut tibi videbatur, malum? A. Apparet. S. Praeterea si volueris quod deinceps in medium afferetur mirabile dictu, discutere, fortè probabile tibi videbitur. A. Quid istud, ô Socrates? S. Videtur sanè caeterarum omnium scientiarum possessio, nisi quis scientiam optimi nactus fuerit, rarò quidem prodesse, obesse plerunque illi qui sit hujusmodi scientiis praeditus. Sic autem considera, Nonne necessarium tibi videtur, cum aliquid facturi, vel dicturi sumus, oportere nos prius quidem, vel putare cognoscere, vel verè cognoscere quod promptiùs agere et loqui debemus? A. Mihi planè videtur. S. An non rhetores statim cùm vel sciunt confulere,

fulere, vel saltem scire se putant, consulunt nobis passim. ii quidem de bello et pace, illi verò de moenibus construendis, vel de portubus praeparandis muniendis-que, et, ut summatim dicam, quicquid ipsa civitas agit adversis aliam civitatem, vel secum ipsa, rhetorum consilio perficit? A. Vera narras. S. Vide et quae sequuntur, si fieri potest. Vocas aliquos prudentes, imprudentes alios? A. Voco. S. Et multos quidem imprudentes, prudentes verò paucos? A. Profectò. S. Nonne ad aliquid respiciens, utrosque nuncupas? A. Imò. S. An eum qui ista consulere norit, nisi sciat docere utrum melius, et quid melius, prudentem dicet? A. Nequaquam. S. Neque ut arbitror quicumque pugnare norit, ignoret tamen quando, et quantum melius. A. Sic est. S. Neque si quis quempiam perimere sciat, et pecuniis spoliare, ac ex-
ulem

βυλᾶειν, ἢ οἰσθέντες εἶδεναι, (συμβυλᾶ-
 σιν ἡμῖν ἐκάστοτε· οἱ μὲν, περὶ πολέμου
 τε καὶ εἰρήνης, οἱ δὲ, περὶ τειχῶν οἰκο-
 δομίας, ἢ καὶ λιμένων καλᾶσκάῃς· ἐνὶ δὲ
 λόγῳ, ὅσα δὴ ποτε ἢ πόλις πράττει
 πρὸς ἄλλην πόλιν, ἢ αὐτὴ καθ' αὐτὴν,
 ἀπὸ τῆς τοῦ ῥητόρων (συμβυλῆς ἀνάλ-
 γιγνέ); ΑΛ. Αληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ορα
 ταῖνυν καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις, ἂν δυνηθῶ.
 καλεῖς γὰρ δὴ πῦ φρονίμους τε καὶ ἄφρο-
 νας; ΑΛ. Εγώ γε. ΣΩ. Οὐκὼν τὸς μὲν
 πολλὰς, ἄφρονας· τὸς δ' ὀλίγους, φρονί-
 μους; ΑΛ. Οὐτο. ΣΩ. Οὐκὼν πρὸς τι
 ἀποβλέπων, ἀμφοτέρους; Α. Ναί. ΣΩ.
 Ἀρ' ἔν τὸν τοῦτο (συμβυλᾶειν εἶδота,
 χωρὶς τοῦ πώτερον βέλιον, καὶ ὅτε βέλ-
 ιον, φρόνιμον καλεῖς; ΑΛ. Οὐ δῆτα.
 ΣΩ. Οὐδέ γε, οἶμαι, ὅστις τὸ πολεμεῖν
 αὐτὸ οἶδε, χωρὶς τοῦ ὁπότε βέλιον, καὶ
 τοσούτον χρόνον ὅσον βέλιον. ἢ γάρ;
 ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκὼν, ἔδὲ εἴτις τινα
 ἀποκλινύναι οἶδεν, ἔδὲ χρήματα ἀφα-
 ρεῖναι.

Κ

ρεῖναι.

110 SOCRATES DE

ρεῖοθαι, καὶ φυγάδα ποιεῖν τῆς παλίδος,
 χωρὶς τῷ ὁπότε βέλιον, καὶ ὅν τινα βέλ-
 τιον. ΑΛ. Οὐ μῦθοι. ΣΩ. Οἷς ἄρα
 τί τῷ τοιούτων οἶδεν, ἐὰν μὲν παρέπῃ
 ἢ τῷ βελίς ἐπισημή. αὕτη δ' ἦν ἢ αὐ-
 τὸ δὴ πρὸς ἥπερ καὶ ἢ τῷ ὠφελίμῃ γάρ;
 ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Φρόνιμόν γε αὐτὸν φη-
 σόμεν, καὶ ἀποχρῶντα ξύμβουλον καὶ αὐτὸν
 αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. τὸν δὲ μὴ ποιεῖντα,
 τὰναντία τούτων. ἢ πῶς δοκεῖ; ΑΛ. Ε-
 μοὶ μὲν ἔγωγε. ΣΩ. Τί δ' ἔτις ἰππιδεῖν
 ἢ τοξιδεῖν οἶδεν; ἢ αὖ παλαίειν, ἢ πυκ-
 τδεῖν; ἢ τι τῆς ἄλλης ἀγωνίας, ἢ καὶ
 ἄλλό τι τῷ τοιούτων ὅσα τέχνη οἶδα-
 μῦ; τί καλεῖς ὃς ἂν εἰδῇ τὸ καλὰ
 ταύτην τὴν τέχνην βέλιον γινόμενον;
 ἄρ' ἔστι τὸν καλὰ τὴν ἰππικὴν, ἰππικόν;
 ΑΛ. Εγώ γε. ΣΩ. Τὸν δὲ γε (οἶμαι)
 καλὰ τὴν πυκλικὴν, πυκλικόν. τὸν δὲ
 κατ' αὐλητικὴν, αὐλητικόν; καὶ κατ' ἄλ-
 λα δὴ πρὸς ἀνάλογον τέτοις, ἢ ἄλλως
 πῶς; Α. Οὐκ. ἀλλ' ἔγωγε. ΣΩ. Δωκεῖ
 ἔτι

NUMINE ORANDO. III

ulem à patria facere, nisi sciat etiam quando, et quem melius sit. A. Minime. S. Quicumque igitur horum aliquid noverit, modò adfit etiam scientia optimi, quae quidem eadem et utilis scientia est, hunc fortè prudentem vocabis. A. Hunc ipsum. S. Prudentemque ipsum dicemus sufficientem esse sibi et patriae consultorem, imprudentem verò contrà: quidnam tibi videtur? A. Idem. S. Quid autem si quis equitare, aut sagittare sciat, vel palaestram, vel pugillariam, vel aliud quoddam certamen exercere, aut aliud aliquid eorum quaecunque per artem novimus, quo nomine appellas eum qui intelligit quid in arte melius fiat? an non secundùm equestrem artem equitem, secundùm pugillariam pugilem, tibicinariam tibicinem, atque in aliis eodem modo? an secus? A. Sic certè. S. Num tibi videtur, qui horum

aliquid intelligit, vir prudens appellandus? an longè adhuc abesse? A. Longè per Jovem. S. Qualem igitur civitatem eam putabis, quae ex peritis sagittariis, et tibicinibus, athletisque, ac caeteris artificibus constet, sint insuper his quos diximus admitti militarem calentes artem, et qui ad interimendum prompti, necnon inflati ob civilium rerum administrationes: desit autem optimi scientia, et qui norit quando, et ad quem unoquoque illorum uti praestet? A. Ignobilem, ô Socrates. S. Maxime hoc (ut arbitror) diceret, si quando cerneret unumquemque illorum ambitiosum, et plurimas sibi reipublicae partes in hoc occupantem, ut continuo ipse se superet, et plurimum valeat, plurimum inquam in illa quidem dominandi arte, in eo verò quòd sibi et reipublicae optimum

ἔν σοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸν περὶ τούτων
 τί ἐπισήμονα ὄντα, ἄρα καὶ ἄνδρα φρόνι-
 μον εἶναι; ἢ πολλὰ φήσομαι ἐνδεῖν;
 ΑΛ. Πολλὰ μάλιστα, νῦν Δία. ΣΩ. Ποί-
 αν ἔν οἱ πολίτῃαν εἶναι τοξοτῶν τε ἀ-
 γαθῶν καὶ αὐλητῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀθλητῶν τε
 καὶ ἄλλων τεχνιτῶν; ἀναμεμιγμέ-
 νων δ' ἐν τοιούτοις οἷς ἄρτι εἰρήκαμην,
 ἤρ' τε αὐτὸ τὸ πολεμεῖν εἰδότες καὶ αὐ-
 τὸ τὸ ἀποκλινύμεναι; πρὸς δὲ, καὶ ἀν-
 δρῶν πολιτικῶν, πολιτικὸν φύσημα φυ-
 σάντων; ἀπάντων δὲ τούτων ὄντων ἀνδ-
 τῆς τῷ βελτίστῃ ἐπισήμῃ, καὶ τῷ εἰδότῳ
 ὁπότε βέλτιον ἐπὶ ἑκάστῳ τούτων χρῆσ-
 θαι, καὶ πρὸς τίνα; ΑΛ. Φαύλῃν ἔγω-
 γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Φαίης γε ἂν, οἶ-
 μα, ὁπότεν ὁρώης ἕνα ἕκαστον αὐτῶν
 φιλοτιμώμενον τε, καὶ νέμοντα τὸ πλεῖστον
 τῆς πολιτείας τούτῳ μέρος,

Ἴν' αὐτὸς αὐτῷ τυγχάνῃ κράτιστος ὢν-
 (λέγω δὲ τὸ κατ' αὐτὴν τὴν τέχνην βέλ-

114 SOCRATES DE

τισιν γινόμενον) τῷ δὲ τῇ πόλει τε καὶ
 αὐτὸν αὐτῷ βελτίστῳ ὄντι τὰ πολλὰ
 διημαρτηκότα, ἅτε, οἶμαι, ἀνὰ νῦν δόξῃ
 πεπισκότα. ἔγωγε δὲ τούτων ἐχόντων,
 ἄρ' οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμην, πάντες πολ-
 λὴς ταραχῆς τε καὶ ἀνομίας μεσὴν εἶναι
 τὴν τοιαύτην πολιτείαν; ΑΛ. Ορθῶς
 μύθοι, νῆ Δία. ΣΩ. Οὐκὼν ἀναγκαῖον
 ἐδόκει ἡμῖν εἶναι, οἰσθῆναι δεῖν πρῶτον
 ἡμᾶς εἰδέναί, ἢ τῷ ὄντι εἰδέναί τῆτο ὃ
 ἂν προχείρως μέλλωμεν ἢ πράττειν ἢ
 λέγειν. ΑΛ. Εδόκει. ΣΩ. Οὐκὼν, καὶ
 μὴ πράττειν ἃ τις οἶδεν, ἢ δοκεῖ εἰδέναί,
 παρέπε) δὴ τὸ ὠφελίμως καὶ λυσιτελέ-
 τως ἡμᾶς ἔξεν καὶ τῇ πόλει καὶ αὐτὸν αὐ-
 τῷ; ΑΛ. Πῶς. γὰρ οὔ. ΣΩ. Εάν δὲ γ',
 οἶμαι, πάναντία τούτων, ἔτε τῇ πόλει,
 ἔτ' αὐτὸν, αὐτῷ; ΑΛ. Οὐδῆτα. ΣΩ.
 Τί δέ; νῦν ἔτι ὡσαύτως (οἱ δοκεῖ, ἢ
 ἄλλως πως; Α. Οὐκ· ἀλλ' ἔγωγε. ΣΩ.
 Ἀρ' οὐκ ἔφηθα καλεῖν τὰς μὴ πολλὰς,
 ἀφρονάς, τὰς δ' ὀλίγας, φρονίμους. ΑΛ.
 Εγώ γε.

NUMINE ORANDO. 115

mum est, crebrò hallucinantem, quippe qui opinioni sine mente crediderit. Cumque haec ita se haberet, nonne rectè diceremus hanc Rempublicam tumultus quamplurimi iniquitatisque plenissimam? A. Rectè per Jovem. S. An non necessarium nobis visum fuit, primum quidem putare nos cognoscere, vel revera cognoscere hoc quod promptè facturi dicturive sumus? A. Visum est. S. Nonne siquis agit quidem quod novit, aut nosse existimat, addit autem scientiam optimi, sequitur ut utiliter agat, et sibi, et reipublicae. A. Quidni? S. Contrà verò nec reipublicae, nec sibi? A. Ita est. S. Quid autem? nunc tibi ita videtur, an aliter? A. Non aliter. S. Dixisti vocare te plures imprudentes, prudentes pauciores? A. Equidem.

dem. S. Diximusne iterum plures ab eo quod est optimum, aberrare, utpote qui opinione absque mente, ut plurimum consenserint? A. Diximus planè. S. Prodest igitur multis, neque nosse quicquam, neque putare se noscere: siquidem promptiores erunt ad illa efficienda, quae vel noscunt, vel cognoscere opinantur. Agentes autem, sibi nocent crebriùs, quàm conferent. A. Verissima loqueris. S. Cùm ergo dicebam reliquas omnes scientias, si absit scientia optimi, obesse saepius quàm prodesse illas habenti, num rectè loqui tunc tibi videbar? A. Et si tunc minimè, nunc saltem, ô Socrates. S. Oportet itaque civitatem et animam, quae rectè victura sit, hanc proculdubio complecti scientiam: quemadmodum qui aegrotat, medicum: et qui sine periculo navigare velit,

Εγώ γε. ΣΩ. Οὐκ ἔν φαμὲν πάλιν τὸς
πολλὰς διημαρτημένας τῷ βελτίστῳ, ὡς
τὰ πολλὰ γε (οἶμαι) ἀνδρὶ νῦν δόξῃ πε-
πισκότας. Α. Φαμὲν ᾧ. ΣΩ. Λυσι-
τελεῖ ἄρα τοῖς πολλοῖς μήτε εἶδέναι
μηδὲν, μήτε οἶεσθαι εἶδέναι· ἢ πέρ γε
μᾶλλον περθυμήσον) μὲν πρᾶττεν ταῦ-
τα ἅτ' ἂν εἰδῶσιν, ἢ οἰηθῶσιν εἶδέναι·
πρᾶττοντες δὲ, βλάπτουσιν τὰ πλείω
μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; Α. Αληθέστατα λέ-
γεις. ΣΩ. Ορᾷς ὅν, ὅτε γ' ἔφην, κιν-
δυνάει τόγε ᾧ ἄλλων ἐπιστημῶν κλῆ-
μα, εἰάν τις ἀνδρὶ τῆς τῷ βελτίστῳ ἐπι-
σῆμης κεκλημμένος ἦ, ὀλιγάκις μὲν ὠφε-
λεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα
αὐτὸ, ἢ ἔχι τῷ ὄντι ὀρθῶς ἐφαινόμην
λέγων; Α. Καὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ νῦν
μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Δεῖ ἄρα
καὶ πόλιν καὶ ψυχὴν τὴν μέλλουσαν ὀρθῶς
βιώσεσθαι, ταύτης τῆς ἐπισῆμης ἀντέ-
χεσθαι ἀτεχνῶς, ὥπερ ἀδενὴν ἰαίρῃ,
ἢ τινος, κυβερνήτε τὸν ἀσφαλῶς μέλ-
λοντα

λοντα πλεῖν. ὅσῳ περ ἂν μὴ πρότερον
 ἐπυρίσῃ τὸ τῆς ψυχῆς. ἀνὰ γὰρ ταύ-
 της, ἢ περὶ χρημάτων κήσιν, ἢ σώμα-
 τος ῥώμην, ἢ καὶ ἄλλό τι τῶν τοιούτων,
 τοσούτῳ μείζῳ ἁμαρτήματα ἀπ' αὐτῶν
 ἀναγκαζόν ἐστιν, ὡς ἔοικε, γίγνεσθαι. ὁ δὲ
 δὴ τὴν καλυμμένην πολυμάθειάν τε καὶ
 πολυτεχνίαν κεκημημένος, ὀρφανὸς δὲ ὢν
 ταύτης τῆς ἐπιστήμης, ἀγόμενος δὲ ὑπὸ
 μιᾶς ἐκάστης τῆς ἄλλων, ἅρ' ἔχι τῶ ὄντι
 δικάως πολλῶν χειμῶνι χρῆσθαι; ἀτ' οἴ-
 μαί, ἀνὰ κυβερνήτη διαβελῶν ἐν πελά-
 γῃ, χρόνον ἔ μακρὸν βίον θεῶν. ὥστε
 συμβαίνει μοι δοκεῖ καὶ ἐνλαῦθα τὸ τῆ
 ποιητῆ, ὃ λέγει κατηγορῶν πε τινός, ὡς
 ἄρα πολλὰ μὲν ἠπίτατο ἔρτα, κακῶς
 δὲ (φισί) ἠπίτατο πάντα. Α. Καὶ τί
 δὴ ποτε συμβαίνει τὸ τῆ ποιητῆ, ὃ Σώ-
 κρας; ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔδ' ὅτι τιν' δοκεῖ πρὸς
 λόγον εἰρηκέναι. ΣΩ. Καὶ μάλα γε πρὸς
 λόγον· ἀλλ' ἀνίτιτ', ὃ βέλτιστε, καὶ ἕτος,
 καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ποιηταὶ χεδόν τι πάντες.

velit, gubernatorem. Nam quo majora
 animus sine hac scientia circa divitias,
 vel corporis robur, aut aliud tale cona-
 bitur, eo majora ex iis peccata commit-
 ti necesse est. Qui verò multis ac variis
 artibus, et scientiis ornatus est, sit au-
 tem expers istius scientiae, ductus à sin-
 gulis aliis, nonne meritò multa tempef-
 tate jactabitur? quippe cùm absque gu-
 bernatore oberret in pelago brevi tem-
 pore periturus? Huic certè convenire
 videtur illud poetae carmen, quo quen-
 dam vituperans, inquit, *Multa quidem*
noverat: sed malè noverat omnia. A.
 At verò id poetae dictum quorsum at-
 tinet? mihi certè nihil videtur propo-
 sito nostro congruere. S. Imò quadrat
 penitus, verùm per aenigmata, et hic et
 ceteri fermè omnes poetae loquuntur.

Est

Est enim ipsa natura universa poësis aenigmatum plena, nec quivis eam dignoscit. Ad hanc illius naturam accedit, quòd si quando insit in homine invido, nolente sua sensa caeteris hominibus revelare, mirum est, quàm difficile cognitu sit, quod poeta senserit. Neque enim Homerum divinissimum sapientissimumque poetam ignorasse putes, quòd scire malè impossibile sit: ipse enim est qui inquit, Margitem multa quidem scire, malè autem scire omnia, sed aenigmate sensum occultat, ut arbitror, malè pro malum ponens, scit autem pro scire: unde compositio quaedam extra carminis mensuram conficitur: quòd verò sentit, hoc est, Multa quidem scivit, sed malum sibi fuit haec omnia scire. Patet igitur quòd si erat illi malum multa scire,

ipse

ἔστι τε φύσις ποιητικὴ ἢ σύμπατα ἀνι-
μασίωδης, καὶ ἐντὺ προσωχόνιος ἀνδρὸς
γνωρίσας. ἔτι δὲ πρὸς τῷ φύσι τοιαύτῃ
εἶναι, ὅταν λάβῃ) ἀνδρὸς φθονερῷ τε καὶ
μὴ βυλομῶν ἡμῖν ἐνδείκνυσθαι, ἀλλ' ἀ-
ποκρύπτειν ὅτι μάλιστ' αὐτῷ (οφί-
αν, ὑπερφυῶς δὴ τὸ χρῆμα ὡς δύσγνω-
στον φαίνεται), ὅ,τι ποτὲ νοῦσιν ἑκαστος αὐ-
τῶν. ἐ γὰρ δὴ πῶς Ομηρόν γε, τὸν (οφώ-
τατόν τε καὶ θειότατον ποιητήν, ἀγνοεῖν
δοκεῖς ὅτι ἐχ' οἶόν τε ἦν ἐπίσασθαι κα-
κῶς. ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ λέγων τὸν Μαρ-
γίτην πολλὰ μὲν ἐπίσασθαι, κακῶς δὲ
(φισί) πάντ' ἐπίσασθαι. ἀλλ' ἀνίτη),
εἶμαι, παράγων τὸ κακῶς μὲν, ἀντὶ τῷ
κακῷ· τὸ δὲ ἡπίσατο, ἀντὶ τῷ ἐπίσασ-
θαι. γίγνεται) ὅν (υνίθην) ἔξω μὲν τῷ μέ-
τρῳ, ἔστι δ' ὅ,τι βύλε), ὡς πολλὰ μὲν
ἡπίσατο ἔρτα, κακὸν δὲ ἦν αὐτῷ ἐπί-
σασθαι ταῦτα πάντ' αἶα. δῆλον ὅτι εἴπερ
ἦν αὐτῷ κακὸν· τὸ πολλὰ εἰδέναι, φαν-
λὸς τις ὢν ἐτύλχανεν· εἴπερ γε πεδῆεν

δὲ τοῖς προειρημένοις λόγοις. Α. Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ἢ χαλεπῶς γ' ἂν ἄλλοις τισὶ πειθίσαιμι λόγοις, ἢ περ μὲν τέτοις. ΣΩ. Καὶ ὁρθῶς γέ σοι δοκεῖ. ἀλλὰ φέρε πρὸς Διός. ὅρας ὃν δῆπν τὴν ἀπαρίαν ὅση τε καὶ οἷα ταύτης δέ μοι δοκεῖς ἢ σὺ κεκοινωνήσασθαι. μετὰ βαλλόμενος γέ τοι ἄνω καὶ κάτω ὡδ' ὅτιν πᾶν, ἀλλ' ὅπερ ἂν μάλιστ' αὖ σοι δόξῃ, τὺτο ἢ ἐκδεδυκέναι αὖ, ἢ ἔκκετι ὡσαύτως δοκεῖν. εἰ ἂν σοι γέ τι ἢ νῦν ἐμφανὲς ἡρόμενος, ὁ θεός, πρὸς ὃν τυγχάνεις πορρόμενος, ἐρωτήσῃ, πρὶν ὅτιν εὐξαδαί σε, εἰ ἐξαρχέσθ' αὖ ἐκείνῃ τὴν ἡμέραν ὡς περ ἢ ἐν ἀρχῇ ἐλέγετο, εἴτε ἢ αὐτῷ σοι ἐπιτρέψῃ εὐξασθαι, τό ποτ' ἂν εἴη ἢ οἷον παρ' ἐκείνῃ βρομέων λαμβάνων, ἢ αὐτὸς ἀξάμενος ἡμέραν, τὸ κατὰ τύχην; Α. Ἀλλὰ, μὰ τὸν θεόν, ἐγὼ μὲν ὡδ' ἂν ἔχοιμι σοι εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες. ἀλλὰ μάργον τέ μοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ὡς ἀληθῶς πολλῆς

ipse quoque in alio erat, si qua fides sub
 predictis sermonibus adhibenda esto. A.
 Mihi certè videtur, ô Socrates. Quibus
 enim verbis crederem unquam, nisi iis
 credam? S. Et rectè quidem tibi vide-
 tur: sed age per Joyem, videsne quanta
 qualisque sit in hoc ambiguitas? in hac
 ipse versatus esse videris: sursum enim
 deorsumque jactatus nusquam sanè con-
 sistis, sed quod olim asseverabas, nunc
 damnas. Si fortè Deus quem oraturus
 accedis, oculis sese tuis objiciens, ante-
 quam rogas, ita roget, an tibi aliquid
 ex iis quae in principio dicta sunt, ha-
 bere satis sit, vel tibi licentiam praestet,
 quod libest postulandi, quidnam tibi o-
 portunum fore putares? vel acceptare,
 quae Deus offerret, vel poscere? A. Per
 deos, ô Socrates, quid respondeam non
 habeo: sed insanum quiddam mihi vi-

detur, temerè Deum precari, ac diligenter considerandum ne quis seipsum fallat, mala petens dum bona se putat orare, ac paulò post, ut tu dicebas, ad contraria vota se transferat. S. Nobis prudentior nobis poeta, cujus in principio disputationis mentionem fecimus, qui precabatur mala etiam ab orantibus abesse?

A. Mihi videtur. S. Lacedaemonii quoque, ô Alcibiades, sive hunc poetam imitantes, seu ex seipsis animadvertentes idem votum, tam privatim, quàm publicè servant, orantes deos, pulchra cum bonis sibi tribuere, nec plura illos precari quis audiret. Neque tamen ad hæc usque tempora minus, quàm cæteri homines felices sunt. Si quid autem illis inquam minus prospere successit, non est oratio illorum in causa, quandoquidem in Diis est, ut arbitror, quæ precamur,

πολλῆς φιλακῆς, ὅπως μὴ λήσῃ τις αὐ-
τὸν ἄχόμῃος μὴ κακῶν, δοκῶν δὲ ἀγα-
θὰ ἔπειτ' οὐλίγον ἐπιχαίν, (ὅτις καὶ
ἔλεγες) παλιπρῶν, ἀνδ' ἄχόμῃος ἄτλα
τοπρῶτον εὐζην). ΣΩ. Ἀρ' ὅν ἔχῃ εἰδώς
εἰσὶν ἡμεῖς ὁ ποιητής, ὃ καὶ ἐν ἀρ-
χῇ τῷ λόγῳ ἐπεμήσατο, τὰ δεινὰ καὶ
ἄχόμῃος ἀπαλέξαι ἐκέλευεν; Α. Ε-
μοὶ μὲν τοι δοκεῖ. ΣΩ. Τῶτον μὲν τοί-
νυν, ὦ Αλκιβιάδῃ, καὶ Λακεδαιμόνιοι τὸν
ποιητὴν ἐξηλακότες, εἴτε καὶ αὐτοὶ ὕτως
ἐπισκεμμένοι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἐκάστοτε
παραπλησίαν ἄχην ἐνχοῖ, τὰ καλὰ
ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τὴν δυνεῖς διδόναι κε-
λεύοντες αὐτὰς αὐτοῖς, πλεον δ' ὕ-
δεις ἂν ἐκείνων ἄχαμῶν ἀκύνει. τοι-
γάρην εἰς τὸ παρῆκον τῷ χρόνῳ καὶ ὑδέ-
κον ἡττον ἄτυχῆς εἰσὶν ἄνθρωποι, εἰ
δὲ ἄρα καὶ συμβέβηκεν αὐτοῖς ὥστε μὴ
πάντα ἄταχῆν, ἀλλ' ὃ διὰ τὴν ἐκείνων
ἄχην ἐπὶ τοῖς δειοῖς δ' εἰσιν, οἷμαι, ὥστε
καὶ διδόναι αὐτὰν αὐτοῖς ἄχαμῶν τυλχάνη.

καὶ τὰ παλαιὰ τέτατον βίωσιν δὲ σοὶ καὶ
 ἕτερον τῷ δήμῳ καταδιδόναι. ὅς τις ἔχουσα
 πρεσβυτέρων τιτῶν ὡς Ἀθηναίους καὶ Λα-
 κειδαίμοις διαφορὰς ἡμετέρας, συνέβα-
 νεν αἰεὶ τῇ πόλει καὶ ὡς καὶ κατὰ γῆν καὶ
 κατὰ θαλάσσαν, ὅποταν μάχη ἡμοῖς
 διτυχεῖν, καὶ μηδέποτε δύνανται κρατῆ-
 σαι τὰς ὑπὸ Ἀθηναίους ἀγατακλίνας τῶ
 στρατῷ, καὶ ἀπορρέοντες τίνι χρεὶ μι-
 χαντι. καὶ παρόντων κακῶν ἀποτροπὴν
 εἶναι, βουλομένοις αὐτοῖς δοκεῖν κρᾶ-
 πτόν εἶναι, καὶ μετὰ τὰς αἰῶνας Ἀμερῶνας,
 ἐκείνων ἐπέρωνται. καὶ εἰ δὲ ποτε τίς τις
 πόλις καὶ ἀνθρώπου πρὸς Λακείδαίμοις
 οἱ θεοὶ μάλλον τήν τε διδάσκειν ἢ σφίσιν
 αὐτοῖς. οἱ πλείους (φάναν) μὲν θυ-
 σίας καὶ καρδίας καὶ Ἑλλήνων ἀγορῶν
 ἀναθήματα τε κεισομένη καὶ σφῶν ἑαυ-
 τῶν, ὡς ὕδρες ἄλλοις ποταμοῖς τε
 πολλοὺς λεγόμενους καὶ λιμνοὺς ἐδαρμέν-
 θα τοῖς θεοῖς ἀν' ἑκάστον ἔτος, καὶ ἐτε-
 λεύοντο χρεῖματα ὅσα ὑδοὶ ἄλλοι ξύμ-
 παντες

NUMEN ORANDO. 127

eratur, tribuere, vel contra. Volo in-
super aliud quiddam tibi referre, quod
aliquando à senioribus quibusdam acce-
pi. Dicebant enim semper civitati no-
strae accidisse, ut quotiescunque bellum
Atheniensis cum Lacedaemonis gere-
rent, nostri tum terra, tum mari infor-
tunati essent, nec victores unquam redi-
rent. Qua re indignatos Athenienses,
cum non haberent qua arte tantam ca-
lamitatem vitarent, decrevisse. Ammo-
nem consulere, quam nobis causam dii
Lacedaemoniis potius, quam Athenien-
sibus victoriam largirentur, cum ipsi ta-
men sacrificia tum plura, tum decentio-
ra, quam reliqui Graecorum offerrent,
simulacris donisque templa sic ornantes,
ut nulli alii pompasque quotannis sumptu-
osissimas, et venustissimas celebrarent,
et omni sumptu, qui ad rem divinam
spectat, cunctis Graecis magnificentiores
existe-

existerent, cum Lacedaemoniis nulla esset istorum cura, adeo circa divinum cultum parcis, ut animalia mutilata passim mactarent, et in aliis omnibus ceremoniis longè admodum parcioribus, quam Athenienses, cum tamen opum magnitudine à nobis non superentur. Posteaquam haec dixisset nuntius, interrogans quo pacto à praesenti calamitate liberari possent, non multa ad haec respondisse prophetam : Deum enim non permittere : accersito verò Atheniensium legato in hunc modum fuisse locutum. Haec dicit Animo, placere magis Lacedaemoniorum sibi acclamationem, quàm reliquorum Graecorum sacra omnia : nec plura iis respondisse. Acclamationem verò nullam prorsus aliam Deus mihi dixisse videtur, quàm illorum preces : etenim revera permultum illae à caeteris differunt. Reliqui namque Graeci partim auratis cornibus boves sacrificantes, partim

παντες Ἕλληνες. Λακεδαιμονίους δὲ (φαί-
 ναι) ὕδ' ἐποτ' ἐμέλησεν ὕδ' ἐν τούτων· ἀλλ'
 ὕτως ὀλιγώρως διάκειν' πρὸς τὸς θεούς,
 ὥστε καὶ ἀνάπηρα δύουσιν ἐκασοίτε, καὶ
 τ' ἄλλα πάντα ἐκ ὀλίγως ἐνδεεσέως τι-
 μῶσιν ἢ περ ἡμεῖς, ὕδ' ἐλάττω χρή-
 ματα κεκλημμένοι τῆς ἡμετέρας πόλεως.
 ἐπειδὴ εἰρηκέειν ταῦτά τε, ἢ ἐπιρωτῆσαι
 τί χρὴ πρᾶτ' ἰούσας αὐτὰς τῆς παρόν-
 των κακῶν ἀπαλλαγὴν ἄρειν, ἄλλο μὲν
 ὕδ' ἐν ἀποκριθῆναι τὸν προφήτην (τὸν γὰρ
 θεὸν ἐκ ἑᾶν δηλονότι) καλέσαντα δὲ αὐ-
 τὸν, Ἀθηναίοις, φαίναί, τὰδε λέγει Ἀμ-
 μων· φησὶν ἂν βύλεσθαι αὐτῷ τὴν Λα-
 κεδαιμονίῳ ἀφ' ἡμῶν εἶναι μᾶλλον, ἢ
 τὰ σύμπαντα τῆς Ἑλλήνων ἱερά· το-
 σαῦτα εἰπεῖν, ἐκέτι περαιτέρω· τὴν γὰρ
 ἀφ' ἡμῶν ἐκ ἄλλης τινὸς μοι δοκεῖ λέ-
 γειν ὁ θεός, ἢ τὴν ἀχὴν αὐτῶν. ἔστι γὰρ
 τῷ ὄντι πολὺ διαφέρουσα τῆς ἄλλων. οἱ
 μὲν γὰρ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ μὲν χρυσόκε-
 ρως βύς παρὰ στήσας μύθοι, ἑτέροι δ' ἀνα-
 δήμασι

δοῦναι δωρέμενοι τὸς θεοῖς, εὐχάρηται
 ἅτ' ἂν τύχη ταῦτα, εἴαν τε ἀγαθὰ, εἰ-
 ἂν τε κακὰ. βλασφημῶντων ἔν' αὐτῶν
 ἀκούοντες οἱ θεοὶ, ἢ ἀποδέχονται τὰς
 πολυτελεῖς ταύτας πομπὰς τε καὶ θυ-
 σίας. ἀλλὰ δοκεῖ μοι πολλῆς φυλακῆς
 δεῖναι καὶ σκέψεως, ὅ, τι ποτὲ ρητέον
 ἐστὶ καὶ μὴ. ἀρίστεις δὲ καὶ παρ' Ομήρῳ ἑ-
 τερα παραπλήσια τούτοις εἰρημνύει. φη-
 σὶ γὰρ τὸς Τρῶας ἑταυλὴν πομπήνους,

Ἐρδεν ἀθανάτοισι τελεέστας ἱκατόμ-
 βας·

τὴν δὲ κνίσαν ἐκ τοῦ ποδῶς τοῦ ἀνέμου
 φέρειν. — ἑταυλὴν εἶπω,

Ἡδῶν· τῆς δ' ὅτι θεὸς μάκαρος, δα-
 τέειδαι.

Οὐδ' ἐθέλει μάλα γάρ σφιν ἀπὸ χθονὸς
 Ἴλιος ἱρῆ.

Καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐνὶ μεγάλῳ Πριά-
 μῳ.

tim donariis egregiis templa ornantes,
 quaecunque occurrunt, seu bona, five
 mala, à Diis petunt. Dii verò cùm il-
 los imprecantes audiunt, ditissimas illo-
 rum pompas, et sacrificia non acceptant.
 Quamobrem diligenter considerandum
 mihi videtur, quid dicendum sit, quidve
 non dicendum. Invenies quoque apud
 Homerum alia horum similia. Inquit
 enim Trojanos, cùm suburbanum aedi-
 ficiũ molirentur, dicare diis immorta-
 libus praetiosa sacrificia centum boum;
 nidorem verò ex litore suavem, ad coe-
 lum usque ventis extolli; sed beatos
 Deos illo minimè vesci, quippe quibus
 Ilion, et Priamus, et Priami populus o-
 dio esset. Itaque nil Troianis proderat,
 cùm adversos deos haberent, sacra ac
 munera

munera temerè illis offerre. Neque enim ejusmodi est dei natura, ut ducatur, muneribus quemadmodum improbus foenerator. Sed nos nimium deliramus, si quando nos Lacedaemoniis propter munera acceptiores Deo esse ducimus. Et enim grave esset, si Deus ad donaria et sacrificia nostra respiceret potius, quàm ad animum, utrum justus sanctusque sit. Ad quem equidem Deum arbitror multo magis attendere, quàm ad multi sumptus pompas atque sacra, quae nihil prohibet eum, qui multa in Deum hominesque peccaverit, seu privatus sit, sive respublicae singulis annis perficere. Deus autem utpote à muneribus incorruptus, spernit haec omnia, ut ipse ejusque propheta praedixit. Unde perspicuum est, et apud Deum, et apud homines sanae mentis, justitiam, et prudentiam praecipuè honorari. Prudentes autem
justi-

ὥς ἐδὲν αὐτοῖς πρῶτον ἦν δύειν τε καὶ
 δῶρα τελεῖν μάτην, θεοῖς ἀπηχθημέ-
 νος. ὃ γὰρ (οἶμα) τοῦτόν ἐστὶ τὸ τῆς
 θεῶν, ὥς ἐπὶ δῶρων παράγεσθαι, οἷον
 κακὸν τοκισίν. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δέηθη λό-
 γον λέγομεν, ἀξιῶντες Λακεδαιμονίων
 ταύτῃ περιεῖναι. καὶ γὰρ ἂν δεῖνόν εἴη εἰ
 πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυσίας ἀποβλέ-
 πουσιν ἡμεῖς οἱ θεοὶ, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν
 ψυχὴν, ἂν τις ὅσιος καὶ δίκαιος ὢν τυλ-
 χάνη. πολλῶ μᾶλλον, οἶμα, ἢ πρὸς
 τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ
 θυσίας· ἃς ἐδὲν κωλύει πολλὰ μὲν εἰς
 θεῶς, πολλὰ δ' εἰς ἀνθρώπους ἡμαρτηκό-
 τας, καὶ ἰδίῳ καὶ πόλει, ἔχειν ἂν ἕκα-
 στον ἔτος τελεῖν. οἱ δὲ, ἅτε ὁ δωροδόχοι
 ὄντες, καταφρονῶσιν ἀπάντων τέτων, ὥς
 φησὶν ὁ θεὸς καὶ θεῶν παρρητής. κιν-
 δυνάει γὰρ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀν-
 θρώποις τοῖς νῦν ἔχουσι δικαιοσύνη τε
 καὶ φρόνησις διαφερόντως τε τιμῶσθαι.
 φρόνιμοι δὲ καὶ δίκαιοι, ἔκ' ἄλλοι τινὲς

εἰσιν ἢ τῶν εἰδότην ἃ δεῖ πράττειν καὶ
 λέγειν, ἢ πρὸς θεὸν ἢ πρὸς ἀνθρώπου.
 βυκομένη δ' ἂν ἢ σὺ πωθεῖσθαι ἢ, τι πο-
 τε ἐν τῷ ἔχεις πρὸς ταῦτα. Α. Ἀλλ'
 ἐμοὶ μὲν, ὦ Σώκρατες, ἐκ ἄλλῃ πη δοκεῖ
 ἢ ἢ περ σοί τε ἢ τῷ θεῷ. ὃ δὲ γὰρ ἂν
 εἰκὸς εἴη ἀντίφρον ἐμὲ τῷ θεῷ γίγ-
 νεσθαι. ΣΩ. Οὐκ ἔν μὲνησαι ἐν πολλῇ
 ἀπορίᾳ φάσκων εἶναι, ὅπως μὴ λάθῃς (ε-
 αὐτὸν ἀχόμῃς κακὰ, δοκῶν δὲ ἀγα-
 θά; Α. Εἰωθε. ΣΩ. Ορᾷς ἂν ὡς ἐκ
 ἀσφαλὲς σοί ἐστιν ἐλθεῖν πρὸς τὸν θεόν
 ἄξιομῶν, ἢ καὶ μὴδ' ἂν ἔτω τύχη, βλασ-
 φημῶν (ὃ ἀκούων, ὅθεν ἀποδέξῃ) τῆς
 θυσίας ταύτης· τυχόν δὲ ἢ ἑτερόν τι
 πρὸς ἀπολαύσεως. ἐμοὶ μὲν ἔν δοκεῖ κρᾶ-
 τιστον εἶναι ἡσυχίαν ἔχειν. τῇ μὲν γὰρ
 Λακεδαιμονίῳ ἀχῇ, διὰ τὴν μεγαλο-
 ψυχίαν (τὸτο γὰρ κάλλιστον τῶν ἐν ἀφρο-
 σύῃ γε ὀνομάτων.) ἐκ' ἂν αἰμά (εἰ ἐθέ-
 λει) χρῆσθαι, ἀναγκαῖον ἔν ἐστι περι-
 μένειν ἕως ἂν τις μάθῃ ὡς δεῖ πρὸς θεὸν
 καὶ

justique sunt, qui sciunt, quae erga Deum, et homines agere atque dicere deceat. Cupio tamen ex te audire, quid in his ipse sentias. A. Mihi verò ô Socrates, haud secus, quàm tibi ac Deo videtur: neque enim fas esset à Deo me dissentire. S. Recordaris dixisse te in plurima dubitatione discrimineque versari, ne te ipsum falleres, cùm mala quandoque pro bonis optares? A. Memini. S. An vides non satis autum tibi esse ad orandum pergere, nequando te Deus audiens imprecantem ista tua sacrificia renuat, aliud verò quiddam fortuitum reportes? Mihi ergo videtur operae pretium esse quietem agere: nam oratione Lacedaemoniorum propter magnanimitatem, id enim nomen honestissimum est omnium, quibus insipientia significatur, non existimo uti te velle. Quare necesse

est expectare, donec discatur quemadmodum ad Deum, atque ad homines habere se debeat. A. Quando erit, ô Socrates, et quis praeceptor? Jucundissimè enim hunc hominem, quisquis erit, agnoscam. S. Hic est cui tui curae es. Verum mihi videtur, quemadmodum Diomedis Minervam inquit Homerus ab oculis nebulam abstulisse, ut discerneret Deum ab homine, sic et ab animo tuo prius oportere caliginem, qua nunc offunditur, auferre: deinde illa propius admovere, per quae seu bonum quid sit, five malum, dignoscas: nunc enim impos esse videris. A. Auferat seu nebulam ille velit, five quodcunque aliud. Etenim paratus sum nihil penitus praetermittere, quod ille praeceperit, quisquis denique sit, modò ipse sim melior
eva-

NUMINE ORANDO. 137

ἢ πρὸς ἀνθρώπους διακείσθαι. Α. Πότε
 ἂν παρέσαι ὁ χρόνος ἔτος, ὦ Σώκратες;
 καὶ τίς ὁ παυδάσων; ἤδιστα γὰρ ἂν μοι
 δοκῶ ἰδεῖν τῦτον τὸν ἄνθρωπον τίς ἐστίν.
 ΣΩ. Οὐτός ἐστιν ὃ μέλει περὶ σὺ. ἀλλὰ
 δοκεῖ μοι, ὥσπερ τῷ Διομήδει φησὶ τὴν
 Ἀθηναίαν Ὀμηρος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀ-
 φελᾶν τὴν ἀχλὺν,

Οφρ' εὖ γινώσκοι ἡμῶν θεὸν ἠδὲ καὶ
 ἄνδρα,

ἄτω ἢ σὺ δὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πρῶτον
 ἀφελόντα τὴν ἀχλὺν, ἢ νῦν παρῶσα
 τυγχάνει, τοτηνικαῦτ' ἤδη προσφέρειν δι'
 ὧν μέλλεις, γινώσκειαι ἡμῶν κακὸν ἠδὲ
 ἢ ἐσθλόν. νῦν μὲν γὰρ ἔκ ἂν μοι δοκῆς
 ἀνιθεῖναι. Α. Αφαιρείτω, εἴτε βέλτε),
 τὴν ἀχλὺν, εἴτε ἄλλό τι. ὡς ἐγὼ πα-
 ρισκᾶσμαι, μηδὲν ἂν φάγειν τοῦ ὑπ'
 ἐκείνου προσαττομήμων, ὅς τις ποτ' ἐστὶν
 ἢ ἄνθρωπος· εἴγε μέλλοιμι βελτίων γε-
 νέσθαι.

νέομαι. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν καὶ κῆπος θαν-
 ματήν ὅσην περὶ σε πεθυμίαν ἔχει.
 Α. Εἰς τότε τοίνυν καὶ τὴν θυσίαν ἀνα-
 βάλλεσθαι κρείτισον εἶναι μοι δοκεῖ. ΣΩ.
 Καὶ ὀρθῶς γε σοὶ δοκεῖ. ἀσφαλέστερον
 γὰρ εἶναι ἢ παρὰ κίνδυνον τὸ σὺ τὸν κίν-
 δυνον. Α. Ἀλλὰ πῶς, ὦ Σώκρατες; καὶ
 μὴν τῷ τόνον τὸν σέφανον, ἵππειδ' μοι δο-
 κεῖς καλῶς συμβεβηκέναι, σοὶ περιή-
 στω· τοῖς θεοῖς δὲ καὶ σεφάνος καὶ τὰλλα
 πάντα τὰ νομιζόμενα τότε δώσωμεν, ὅ-
 ταν ἐκείνη τὴν ἡμέραν ἐλθῶσαν ἴδω.
 ἔξει δ' ἔτι διὰ μακρῶς, τούτων θεολόγων
 ΣΩ. Ἀλλὰ δέχομαι καὶ τούτο, καὶ ἄλλο
 δὲ ἄντι τῷ παρὰ σὺ δδθέντων ἡδέως ἵ-
 δοιμι δεξιὰ μὲν ἑμαυτὸν. ὡς περὶ δὲ καὶ
 ὁ Κρέων Εὐριπίδῃ πεποίητο τὸν Τειρε-
 σιάν ἰδὼν ἔχοντα τὰ σέφη, καὶ ἀκούσας
 ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀπάρχας αὐτὸν εἰ-
 ληφέναι, διὰ τὴν τέχνην, Οἰωνὸν ἐθέ-
 μιν, φησὶ, καλλίγινκα σέφη. ἐν γὰρ καλῶ
 δωνι

NUMINE ORANDO. 139

evasurus. S. Atqui ille mirum in modum tibi providet. A. In illud itaque, tempus hoc sacrificium differre optimum fore censeo. S. Et rectè quidem : tutius enim est, quàm tanto periculo se subicere. A. Sic est, ô Socrates. Interea tamen quoniam mihi boni consuluisse videris, hanc tibi coronam imponam. Diis autem et coronas, et reliqua omnia quaecunque decet, tunc demum offeremus, cum diem illam adventasse cognovero. Adventabit autem quàmprimum, Diis volentibus. S. Accipio et hoc, et quodcumque datum abs te mihi praeterea fuerit libenter video; cùm abs te accepi. Quemadmodum verò Creon apud Euripidem videns Tiresiam coronatum, et audiens primitias coronam propter artem à militibus accepisse, ait, Augurium esse ducebam triumphales coronas, in tempestate enim versamur, ut ipse nosti : sic
ego

140 SOCRATES DE

ego hanc abs te coronationem augurium
esse duco. Videor autem mihi non mi-
nori, quam Creon tempestate jactari,
studeoque omnium amicorum tuorum
victor abire.

E I N I S.

NUMINE ORANDO. 141

δῶνι διακείμεθα, ὥσπερ εἶδα σύ· ὕτω
 δὲ καὶ γὰρ παρὰ σὺ τῇ δόξαν ταύτην
 αἰῶνόν τιθέμεθα. δοκῶ δέ μοι ἔκ ἐν ἐλάτ-
 τονι κλύδωνι τῷ Κρέοντος εἶναι, ἧ βυ-
 λοίμην ἂν καλλίνικος ἡμέωται τῷ σὺν
 ἐρασῶν.

Τ Ε Λ Ο Σ.

BOOKS printed by ROBERT FOULIS
Bookfeller in Glasgow.

Demetrii Phalerei de Elocutione, five
Diffitione Rhetorica.

*In hac editione contextus Graecus ex optimis
exemplaribus emendatur, versio Latina pas-
sim ab erroribus repurgatur; et loca à
Demetrio laudata, quae hactenus Graece
tantum extabant, nunc primum Latinitate
donantur. 8vo.*

N. B. *A few are printed off in 4to on a fine
Paper.*

Theophrasti Characteres Ethici: ex recensio-
ne Petri Needham, cum versione Latina
Isaaci Casauboni.

Epicteti Manuale, Cebetis Tabula, Prodicus
et Cleanthes; Gr. et Lat. 120.

Omnia Pindari quae extant:

Olympia,		Nemea,
Pythia,		Isthmia,

cum Interpretatione Latina. 120.

Anacreontis Teii carmina, Graece et Latine.
120.

In the Press,

Marci Antonini Imperatoris de rebus suis,
*sive de eis, quae ad se pertinere consuebat, Li-
bri XII.* 120.

